

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Hösten 2010

Lärarytbildningen

Pedagogers kunskap om barn i koncentrationssvårigheter samt gynnsamma strategier i mötet med dessa barn.

En kvalitativ studie.

Författare
Lina Lundström
Sara Tillgren

Handledare
Lena Jensen

www.hkr.se

Pedagogers kunskap om barn i koncentrationssvårigheter samt gynnsamma strategier i mötet med dessa barn.

En kvalitativ studie.

Författare:
Lina Lundström
Sara Tillgren

Abstract

Syftet med denna studie är att få en ökad förståelse för koncentrationssvårigheter, hur verksamma pedagoger i förskolan upplever barn i koncentrationssvårigheter samt vilka strategier de använder sig av i mötet med barn i koncentrationssvårigheter. Undersökningen utgörs av fyra semi- och ostrukturerade gruppintervjuer med två till tre deltagande pedagoger i varje grupp. Studiens teoretiska utgångspunkt grundas på det sociokulturella perspektivet utifrån Säljö, Dysthe samt Vygotskij som belyser det på olika sätt. Det grundar sig i att allt lärande sker genom kommunikation och i interaktion tillsammans med andra. Utifrån forskningens syfte innehåller bakgrunden forskning som vi anser relevant för studien. Den innefattar även Läroplan för förskolan Lpfö 98, FN:s barnkonvention samt Salamancadeklarationen. Resultat visar att det inte finns *ett rätt sätt* och därav inte en strategi att tillgå i arbetet med att möta barn i koncentrationssvårigheter, samt att koncentrationssvårigheter kan yttra sig dels genom överaktivitet och dels genom dagdrömmande barn. Den viktigaste strategin pedagogerna belyser är att vara närvaro, bemöta barnet positivt och integration. Pedagogernas förhållningssätt spelar stor roll och strategierna bör väljas utifrån den enskilda individens intresse och behov. Resultatet visar även att miljön är av stor betydelse för barn i koncentrationssvårigheter.

Ämnesord: ”Barn i koncentrationssvårigheter”, bemötande, interaktion, ”miljöns betydelse”, ”pedagogers strategier”.

Innehållsförteckning

Förord.....	6
1 INLEDNING	7
1.1 Bakgrund.....	7
1.2 Syfte och frågeställning	8
1.3 Definition av begreppet koncentrationssvårigheter	9
2 BAKGRUND.....	11
2.1 Att vara koncentrerad.....	11
2.2 Barn i koncentrationssvårigheter	12
2.3 Pedagogiska strategier som gynnar barnen och dess utveckling på bästa sätt.....	14
2.3.1 Marte Meo beskrivning	17
2.4 Miljön och omgivningens betydelse	18
2.5 En skola för alla	19
2.5.1 Läroplanen för förskolan (Lpfö 98).....	19
2.5.2 FN:s barnkonvention	20
2.5.3 Salamancadeklarationen	20
2.6 Teoretiskt perspektivval.....	21
3 METOD	23
3.1 Undersökningsgrupper.....	23
3.2 Bortfall	23
3.3 Metodval	24
3.4 Genomförande.....	26
3.5 Etiska övervägande	27
4 RESULTAT OCH ANALYS	29
4.1 Pedagogernas syn på vad det innebär att vara koncentrerad.....	29
4.1.1 Sammanfattande analys	30
4.2 Pedagogernas erfarenheter av barn i koncentrationssvårigheter.....	31
4.2.1 Definition av begreppet koncentrationssvårigheter.....	31
4.2.2 Sammanfattande analys	32
4.2.3 Pedagogernas uppfattning om barn i koncentrationssvårigheter	33
4.2.4 Sammanfattande analys	34
4.3 Pedagogernas strategier för att möta barn i koncentrationssvårigheter	35
4.3.1 Sammanfattande analys	38
4.4 Miljöns betydelse för barn i koncentrationssvårigheter, enligt pedagogerna	39
4.4.1 Sammanfattande analys	40
4.5 Slutsats	41
5 DISKUSSION.....	42
5.1 Resultatdiskussion.....	42
5.1.1 Pedagogiska strategier i mötet med barn i koncentrationssvårigheter	42
5.2 Metoddiskussion	45
5.3 Förslag till fortsatt forskning	47
6 SAMMANFATTNING	48
Referenslista.....	50
Bilaga 1	54
Bilaga 2	55

Förord

Vi vill passa på att framföra ett varmt och stort tack till samtliga som på något vis har varit inblandade i genomförandet av vårt examensarbete. Till familj och vänner som stöttat, trott på och hjälpt oss med konstruktiv kritik under studiens framväxt. Ett stort tack till de pedagoger som deltog i gruppintervjuerna, utan er hade studien inte kunnat genomföras. Sist, men inte minst vill vi tacka vår handledare Lena Jensen som ställt upp, stöttat och hjälpt oss under studiens gång.

TACK!

Lina Lundström

Sara Tillgren

1 Inledning

Vi är två lärarstudenter som läser vid Högskolan Kristianstad. Vi läser sista terminen i kursen Lek, utveckling och lärande som inriktar sig på yngre barn från noll till sex år. Under utbildningens lopp har vi varje termin fått ingå i olika verksamhetsförlagda praktiker. Vi har båda upplevt att det finns ett stort antal barn i koncentrationssvårigheter. Därför anser vi att mer kunskap behövs inom det här området i vår framtida roll som verksamma pedagoger, för att kunna möta dessa barn och tillgodose deras behov för en gynnsam utveckling.

1.1 Bakgrund

Vi har valt att fokusera på barn i koncentrationssvårigheter för att yngre barn i förskolan ofta inte har fått någon diagnos. Vi menar att det är viktigt att se vilka faktorer som ligger till grund för att barnet har hamnat i koncentrationssvårigheter. Därför är det ännu viktigare att bland pedagoger öka kunskapen kring barn i koncentrationssvårigheter, så att vi kan ge bästa möjliga stöd för dessa barn. Förhoppningen med denna kunskap och stöd är att pedagogerna på bästa sätt ska möta barnen i koncentrationssvårigheter så att de i framtiden ska undvika diagnostisering. Under våra verksamhetsförlagda praktiker har vi upplevt att koncentrationssvårigheter i form av överaktivitet är vanligt förekommande ute i verksamheter.

Vi har valt uttrycket: barn *i* koncentrationssvårigheter, istället för att skriva barn *med* koncentrationssvårigheter, eftersom vi menar att det är miljön och bemötandet kring barnet som har stor betydelse för hur länge barnet orkar uppmärksamma och fokusera under en aktivitet. En samling är ett exempel på en sådan aktivitet där det krävs att barnet kan hålla fokus och koncentrera sig en längre stund. Palla (2009) anser att det är en stor skillnad på benämningen barn *i* koncentrationssvårigheter och barn *med* koncentrationssvårigheter. Då det benämns barn *i* koncentrationssvårigheter betyder det att koncentrationssvårigheten inte måste vara bestående, utan endast tillfällig och kan bero på omgivningen och miljön. Benämns däremot barnen *med* koncentrationssvårigheter placeras de i ett fack där diagnos har eller kommer att ställas.

Styrdokumentet – Läroplanen för förskolan 98 (Lpfö 98) lyfter fram vilka grundläggande värden, mål och riktlinjer som skall styra förskolans verksamhet. Pedagogernas uppdrag är att bedriva verksamheten på ett sätt som går hand i hand med vad läroplanen belyser. Vilka mål

och riktlinjer som finns angivna inom olika områden måste därför alltid granskas för att verksamheten ska kunna främja varje barns utveckling och lärande.

Lärarens handbok Lpfö 98:

”Den pedagogiska verksamheten skall anpassas till alla barn i förskolan. Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd än andra skall få detta stöd utformat med hänsyn till egna behov och förutsättningar. Personalens förmåga att förstå och samspela med barnet och få föräldrarnas förtroende är viktigt, så att vistelsen i förskolan blir ett positivt stöd för barn med svårigheter. Alla barn skall få erfara den tillfredsställelse det ger att göra framsteg, övervinna svårigheter och att få uppleva sig vara en tillgång i gruppen” (sidan 26).

Enligt Olsson och Olsson (2007) föds alla barn in i världen med olika förutsättningar och kapaciteter. Den uppväxtmiljö vi hamnar i, vilket stöd samt stimulans vi får under vår uppväxt påverkar individens utveckling och förutsättningar, vilket innebär att pedagoger måste skapa gynnsamma miljöer som passar alla individer. Även Brodin och Lindstrand (2004) belyser ovanstående när de påpekar vikten av att alla barn har rätt att få den hjälp de behöver för att utvecklas på det mest fördelaktiga sättet. Författarna menar att oavsett om ett barn har en diagnos eller ej så ska verksamheten tillgodose varje individs speciella behov.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att få kunskap och inblick i hur verksamma pedagoger upplever samt bemöter barn i koncentrationssvårigheter. Vi vill studera hur pedagogerna bygger upp och anpassar strategier efter de barn i koncentrationssvårigheter som pedagogerna dagligen möter i verksamheten. Vi vill även ta del av hur pedagogerna med hjälp av sina kunskaper agerar och bemöter samt vilka förutsättningar de skapar för barn i koncentrationssvårigheter. De intervjuade pedagogerna arbetar med barn mellan tre och sex år.

Utifrån syftet har vi valt dessa frågeställningar:

- Hur upplever de intervjuade pedagogerna ett barn som är koncentrerat?
- Vilka strategier använder pedagogerna för barn i koncentrationssvårigheter?
- Vad anser de intervjuade pedagogerna om miljöns betydelse för barn i koncentrationssvårigheter?

1.3 Definition av begreppet koncentrationssvårigheter

Att på ett enkelt sätt förklara ordet koncentrationssvårigheter har vi med hjälp av olika litteratur förstått inte är så lätt. Forskning benämner det både som koncentrationssvårigheter och som uppmärksamhetsstörning. Då ordet *koncentrationssvårigheter* har en komplex och varierad benämning i litteraturen är det inte ett koncept som lätt kan förenklas. Gillberg (2005) menar att det inte finns någon skillnad mellan dessa två benämningar dock används benämningen koncentrationssvårigheter mestadels. Även Juul (2005) nämner dessa två begrepp, men använder sig konsekvent av benämningen uppmärksamhetsstörning. Författaren menar att uppmärksamhetsstörning kan förekomma i olika grad och kan antingen vara övergående eller kronisk. Statens kulturråd (Nationalencyklopedin, 1996) förklarar uppmärksamhetsstörning som en tillfällig eller permanent störning, vilken gör att barnen har svårt att hålla kvar uppmärksamheten på olika typer av stimuli. Statens kulturråd (Nationalencyklopedin, 1993) delar in koncentrationssvårigheter i två kategorier, vilka är primära koncentrationssvårigheter och sekundära koncentrationssvårigheter. De beskrivs på följande sätt:

- *Primära* koncentrationssvårigheter betyder barn med normal intelligens eller mer än normal intelligens som ändå kan ha stora problem med koncentrationen, ett samband kan ses tillsammans med hyperaktivitet. Det finns sannolikt en neurologisk orsak, men den kan vara svår att fastställa. Barn med primära koncentrationssvårigheter blir lätt distraherade och har svårt att klara uppgifter där fokus är ett måste.
- *Sekundära* koncentrationssvårigheter innebär att barn kan ha svårt med koncentrationen inom ett visst område till exempel läs- och skrivinlärning. När problemet eskalerar blir det allt svårare för barnet att hålla fokus och koncentrera sig på en specifik uppgift.

Även Kadesjö (2008) delar in koncentrationssvårigheter i kategorier, han delar upp dem i tre kategorier. Författarens tolkning är:

- *Primära* svårigheter betyder att barnet har en medfödd eller tidigt förvärvad brist i hjärnans funktion som kommer att följa barnet hela livet. Barnet har svårt att ta och följa instruktioner samt fokusera på och slutföra en aktivitet.
- *Sekundära* svårigheter är något som är en följd av eller reaktion på grund av stress eller andra problematiska familjeförhållanden. Det är något som kan försvinna då barnet får den hjälp och trygghet det behöver.

- *Situationsbundna* koncentrationssvårigheter innebär att barnet i vissa situationer kan koncentrera sig men har svårt för det i andra. Författaren menar även att ett barn kan ha en kombination av alla tre kategorier.

Samtliga kategorier yttrar sig på det vis att barnet i fråga har svårt att fokusera en längre tid och slutföra påbörjade aktiviteter. Då ett barn har stora och varaktiga koncentrationssvårigheter påverkar detta barnets utveckling genom hela livet i alla sociala situationer där samarbete och regler förekommer. Därför är det viktigt att ta barns koncentrationssvårigheter på allvar menar Kadesjö (2008).

I denna studie har vi genomgående valt att använda oss av begreppet koncentrationssvårigheter.

2 Bakgrund

I det här avsnittet belyses olika forskares arbete kring koncentrationssvårigheter. Den forskning vi har tagit del av fokuserar till största del på barn som har fått diagnosen ADHD, DAMP eller liknande. Forskningen valdes på grund av att dessa diagnoser grundar sig i koncentrationssvårigheter. I denna studie kommer det inte att läggas någon vikt vid eller förklara ovanstående diagnoser, utan fokusera på begreppet koncentrationssvårigheter. Vi anser att vid stort urval av litteratur tar vi del av flera olika tankar vilket ger oss bredare och djupare kunskaper i ämnet. Avslutningsvis redogörs vårt teoretiska perspektivval.

2.1 Att vara koncentrerad

Barkley (ref, Ericsson 2003) menar att det finns en rad olika faktorer som påverkar koncentrationen. Påverkansfaktorer menar författaren är: vilken tid på dagen det är, uppgiftens svårighetsgrad, yttre stimulering samt pedagogens närvaro och engagemang under en situation/uppgift. Hannaford (1997) och Merleau – Ponty (ref, Jagtøien et.al 2002) delar åsikt och belyser vikten av att kunna använda våra sinnen för att ta oss an världen och skapa vår identitet. För att vi ska kunna göra det anser ovanstående författare att vi måste lära oss att kunna begränsa och sortera intryck vi får från sinnen. Kadesjö (2008) menar att när en människa är koncentrerad på en aktivitet eller händelse använder sig människan av sina fem sinnen: synen, känseln, hörseln, smaken och lukten. Dem gör det möjligt att samla in en stor mängd information om aktiviteten eller händelsen. Med hjälp av informationen som samlats in värderas de centrala aspekterna på aktiviteten eller händelsen. För att kunna koncentrera sig på en aktivitet eller händelse måste du kunna:

- Rikta dina tankar, dina emotioner och din varseblivning mot aktiviteten.
- Stänga ute stimuli.
- Kunna starta en aktivitet, hålla fast och avsluta aktiviteten.

Kadesjö (2008) menar att genom koncentration kan människan ta in sin omgivning och med hjälp av sinnen registrera intryck på allt som omger oss. Dagens samhälle ger oss otroligt många intryck att det blir svårt att kunna ta till oss alla. Dessa intryck gör att vi måste välja ut vissa aspekter, för att inse vad vi är med om. Några av alla de intryck vi får är betydelsefulla och användbara för oss att reagera på. Andra intryck är betydelselösa och ställer till det för oss om de får leda vårt handlande. Det är därför viktigt att vår koncentrationsförmåga hjälper oss att sortera och välja ut vilka intryck som får trängas in, respektive stängas ut.

För att människor ska kunna orientera sig i vardagen, åstadkomma mening och sammanhang samt för att skydda oss mot farligheter måste vi kunna koncentrera oss. Då barn ska kunna koncentrera sig är det viktigt att pedagogen ser till att utgå ifrån barnets förförståelse och erfarenhet samt se till att aktiviteten väcker intresse (a.a.). Duvner (1998) instämmer med författarna ovan och menar att våra sinnen är viktiga för att skapa sammanhang och struktur i vardagen. Duvner belyser även att då barn ska kunna koncentrera sig och kunna rikta sin uppmärksamhet finns det tre huvudfaktorer som spelar in för att barnet ska lyckas med detta, vilka är:

- Individens förmågor. Hur pass motiverat barnet är för uppgiften/aktiviteten samt att aktiviteten är anpassad efter barnets begåvningsnivå.
- Uppgiftens svårighetsnivå. Aktivitetens svårighetsgrad ska vara anpassad efter barnets kunskapsnivå.
- Omgivningens påverkan. Miljöns betydelse, är den störande eller stödjande? Hur mycket energi krävs av barnet för att kunna utföra aktiviteten?

Även Gillberg (2005) belyser vikten av att barnen kan hålla fokus i de situationer som kräver det för att få helhetsperspektiv av aktiviteten. Att kunna vara flexibel och skifta uppmärksamheten på situationer parallellt utan att bli förvirrad tyder på en god koncentrationsförmåga.

2.2 Barn i koncentrationssvårigheter

Barn i koncentrationssvårigheter har ofta svårt att fokusera. Barnen i fråga har svårt att sortera intrycken i vardagen och skilja på vad som är viktigt och oviktigt. Det resulterar i att det är svårt för dessa barn att lagra kunskaper och erfarenheter, för att sedan kunna använda kunskaperna i nya sammanhang. Dessutom blir det svårt för barnet att komma ihåg, vilket gör det svårt att planera och strukturera vardagen, menar Rønhovde (2006). Barns koncentrationssvårigheter kan yttra sig på olika sätt beroende på individ. Det kan till exempel visa sig genom okontrollerade känslor och impulsivitet vilket kan leda till raseriutbrott. Springa omkring planlöst och inte finna ro benämns som överaktivitet. Dessa barn har ofta svårt att utveckla samspel med andra barn. Ytterligare ett sätt det kan yttra sig på är att barn som är motoriskt överaktiva och klumpiga ofta är överaktiva på flera olika sätt. De kan till exempel prata oavbrutet och fokusera på det som intresserar dem för stunden, vilket inte behöver vara det pedagogen hade som syfte, menar Olsson och Olsson (2007).

Rønhovde (2006) belyser vikten av att varje människa har en positiv självbild, eftersom självkänslan och den mentala hälsan påverkas av det. Ett barn som ofta eller ständigt stöter på motgångar försvagas/mister sin positiva självbild. När denna känns hotad ställer sig barnet i försvarsposition, vilket leder till att motivationen att prestera minskar eller kan försvinna helt. Kadesjö (2008) instämmer med ovanstående författare och anser att alla någon gång får uppleva att saker och ting är svårt och kommer att stöta på motgångar. Vi har alla olika svagheter och styrkor såväl vuxna som barn. Det finns barn som konstant upplever motgångar och besvikelser eftersom dessa barn har svårt att hålla fokus och kunna koncentrera sig, vilket leder till att barnen får ett försvagat självförtroende och känner sig misslyckade. De känner sig maktlösa och kan inte påverka sina handlingar vid olika situationer, vilka ofta skapar frustration. När frustrationen tar överhand, har barnet i fråga svårt att ta emot hjälp från omgivningen eller en vuxen och situationen förvärras. En liten bagatell som en felskrivning, som behöver suddas ut, kan leda till kaos då radergummit skrynklar skrivpappret. När detta kaos för ett barn utbryter skapar det en irritation och negativ stämning i omgivningen kring barnet. Barnet i fråga har svårt att förstå att situationen blir som den blir och har därmed svårt att sätta ord på vad som gick snett. I lägre åldrar har omgivningen större förståelse och kompisarna tycker att händelserna som uppstår kring detta barn är roliga, spännande och dras med i situationen, vilket gör att barnet i fråga kan få hög status bland kompisarna. Då barnen blir äldre kan händelserna få motsatt effekt. Istället för att få status kan toleransen bland kompisarna och vuxna minska, vilket leder till försämrad självkänsla. Försämrad självkänsla leder till att barnet sätter sig själv i olika försvarspositioner för att skydda denna. De vanligaste strategier barn använder sig av är bland annat undvikande: *jag vill inte, jag orkar inte* och *jag kan inte*. Genom att inte försöka, slipper barnet känna känslan av oro och att inte lyckas. Minnena barnet har av att misslyckas bidrar till sänkt motivation. Att spela ”pajas” är en annan strategi barn i koncentrationssvårigheter använder sig av eftersom detta avleder kraven på barnet. Saker som i dessa situationer kan uppkomma skyller barnet på sina kompisar (a.a.). Barn i koncentrationssvårigheter växlar ofta i humöret och hur de reagerar på saker och ting. Denna obalans i humör och reaktion påverkar inlärningsförmågan. Barnen kan ha perioder då allt känns lätt men även perioder då allt går emot dem, detta beror på yttre faktorer, motivation och hur vida intresserat barnet är av uppgiften eller leken, anser Ericsson (2003).

Barn i koncentrationssvårigheter har ofta svårt att förstå hur deras handlingar påverkar omgivningen och har därför svårt för att bemöta denna och är överkänsliga för konstruktiv kritik och stöttning från andra. De känner sig ofta misslyckade vilket stärker deras redan dåliga självförtroende och olust till att hitta motivation till att utföra aktiviteter. Ur ett längre perspektiv bidrar koncentrationssvårigheterna till att barnen ser sig själva som misslyckade och får dåligt självförtroende. Det kan ses som det mest allvarliga problemet, menar Duvner (1998).

2.3 Pedagogiska strategier som gynnar barnen och dess utveckling på bästa sätt

Betydelsefulla grundpelare för att vara en god pedagog är att se sig själv som en lärande individ samt att vara öppen för nya pedagogiska utvecklingar och upptäckter. Personlighetsutveckling för pedagoger är idag viktigare än någonsin tidigare, eftersom vi lever i ett samhälle som förändras i en takt som är svår att hinna med både för vuxna och barn. Pedagogerna idag ska sträva efter att tillgodose varje barns behov, utveckla den sociala kompetensen, utveckla barn till goda samhällsmedborgare samt lära dem vad innebörden i normer, goda värderingar och vad respekt innebär. Samtidigt är det viktigt att pedagogerna tar ansvar för att göra barn medvetna om sin inneboende potential, hjälpa dem att utveckla de kvaliteter och förmågor som varje barn besitter, hävdar Bergström (2001).

Barn i koncentrationssvårigheter har svårt att fokusera sin förmåga att koncentrera sig i stillsamma situationer som anpassas på förskolan. Hur klarar då dessa barn av den stressfyllda miljö vi lever i? Barnen ifråga har oftast redan i tidig ålder dålig självbild samt självförtroende. Det är därför av stor vikt att pedagoger skapar situationer och aktiviteter utifrån barnens upptäckarglädje och intresse, menar Olsson och Olsson (2007). Även Roosevelt (ref, Hannaford 1997), instämmer i detta och påpekar att om pedagogen inte lyckas skapa spännande och intressanta aktiviteter som är bra och gynnsamma för barnet, skapar barnet sina egna aktiviteter som är spännande och intressanta men som inte nödvändigtvis är fördelaktiga för hans eller hennes utveckling. Rønhovde (2006) hävdar att barn i koncentrationssvårigheter inte har för avsikt att reta eller provocera någon i sina handlingar. Barnen har inte förmågan att veta vad omgivningen blir provocerad av och är inte medvetna om deras handlingars konsekvens. Det gäller för pedagogen att vara förberedd på dessa barns ”provocerande” handlingar samt att ha goda strategier för att hantera dessa situationer. Strategierna gynnar samspelet med dessa barn. Olsson och Olsson (2007) menar att barn i koncentrationssvårigheter kan vara väldigt trotsiga och aggressiva. Det är angeläget att

pedagogen förstår att barn i koncentrationssvårigheter inte är ute efter att såra, orsaka bråk eller konflikter med pedagogen. Därför är det viktigt att pedagogen klarar av att bli provocerad samt att kunna sätta gränser och skapa varaktiga rutiner. Pedagogen måste besitta förmågan att kunna se de bakomliggande motiven till barnets beteende. Om han/hon inte har denna förmåga är det stor risk att pedagogen istället stärker det negativa beteendet hos barnet. För att undvika att hamna i en ond spiral och i konflikter med barnet, kan pedagogerna i förväg strukturera och planera olika handlingsmönster för hur barnet ska bemötas i de olika situationerna som uppstår. Det är en fördel om pedagogerna i arbetslaget kan hitta ett gemensamt förhållningssätt och tillsammans ha en gemensam handlingsplan för de situationer som uppstår (a.a.). Brorson och Brorson (ref, Ericsson 2003) poängterar vikten av att pedagogerna skapar en handlingsplan för barn i koncentrationssvårigheter. Med hjälp av pedagog, specialpedagog och föräldrar utvecklas en handlingsplan som ska skapa balans i vardagen och leda till gynnsam utveckling för barnet. Juul (2005) belyser vikten av hur betydelsefullt det är att pedagogerna delar synsätt och strävar efter samma mål, vilket är att barnet kommer att göra framsteg och utvecklas. Vägen dit kan vara mödosam men då pedagogerna strävar efter samma mål ökar chansen att lyckas på ett mer gynnsamt sätt. Författaren poängterar att de inblandade pedagogerna inte kan uppträda på exakt samma sätt gentemot barnet då vi är olika individer. Huvudsaken är gemensamma grundläggande mål och en positiv inställning till barnets framsteg.

Niesyn (2009) poängterar att de flesta instruktionsmetoder som fungerar när pedagogen arbetar med barn i särskilda behov, till exempel koncentrationssvårigheter, fungerar än bättre på de barn som inte har dessa särskilda behov. Om en pedagog väljer att bedriva en och samma undervisning i verksamheten underlättar det för alla barn samt för pedagogen. Författaren belyser olika strategier som är gynnsamma för barn i särskilda behov. Några av dem är självklara för många pedagoger, men trycker på att de glöms bort. Den viktigaste strategin som Niesyn belyser är att ge barnen beröm och trycka på det positiva. Direkt efter en situation då barnet gjort bra ifrån sig ska detta berömmas och pedagogen ska förklara varför det var korrekt och varför han/hon fick beröm. Det är viktigt att pedagogen endast ger en uppgift åt gången. Är det en stor uppgift förenklas det genom att pedagogen bryter ner uppgiften i mindre delar. Det är viktigt för barnen att känna att de kan och att de förstår och därför ska uppgifterna vara på den nivån att de faktiskt kan klara av den. Får barnet chans att välja aktivitet efter eget intresse ökar motivationen till att utföra denna. Dags- och veckoschema med klara och tydliga instruktioner synligt gör att barnen lättare kan ta del av

verksamhetens uppbyggnad och få en strukturerad vardag. Pedagogen bör lägga upp den dagliga verksamheten så att barnens aktiviteter skiftar mellan stillasittande och fysiska aktiviteter. Niesyn belyser att dessa strategier har studerats och följts upp och de har visat sig fungera (a.a.). Enligt Nylin och Wesslander (Socialtjänstförvaltningen Forsknings- och utvecklingsenheten, 2003) visar forskning att pedagogens förhållningssätt samt bemötande har stor inverkan på barns beteende. Pedagoger måste se till sitt eget beteende eftersom det har stor inverkan på hur barnet bemöter och reagerar på handlandet vid till exempel en tillsägelse eller tillrättavisning. Då en tillrättavisning eller tillsägelse är nödvändig, ska detta ske direkt i samband med händelsen och i en lugn ton där ögonkontakt och vidrörning kan hjälpa barnet att lättare ta till sig denna och förstå vad det var som var fel. Forskning visar att det mest gynnsamma för barnets utveckling är att höja och lyfta det positiva mer än att tillrättavisa. Genom tillrättavisningar skapas en negativt laddad stämning i omgivningen och det negativa beteendet kan komma att stärkas vilket varken är gynnsamt för barnet i fråga, barnen i gruppen eller pedagogerna.

Juul (2005) menar att när ett barn i koncentrationssvårigheter är känslomässigt sårbart såsom arg, ledsen och besviken. Är det av stor vikt att pedagoger möter detta barn med ett positivt förhållningssätt och inte med ett auktoritärt bemötande, vilket kan riskera att leda till stor ångest för barnet ifråga. Författaren poängterar att ett positivt förhållningssätt är ögonkontakt och fysisk beröring för att ett barn i koncentrationssvårigheter ska uppfatta och ta till sig ett budskap. Det gäller likväl vid beröm som vid en tillsägning. Duvner (1998) menar att det inte alltid är lätt som pedagog att veta hur han/hon ska agera och bete sig i situationer som uppstår. Det förs resonemang kring agerande och bemötande mellan pedagogerna i arbetslaget och råd om olika tillvägagångssätt ges, vilka kan vara svåra att omsätta i praktiken.

Duvner (1998) belyser en terapeutisk teknik som heter Marte Meo, vilken går ut på att pedagog och barn blir filmade tillsammans i olika situationer för att få syn på bättre och sämre fungerande samspel mellan parterna. Utifrån dessa filmer kan pedagogerna sedan utforma miljön och reflektera över sitt eget bemötande samt alternativa strategier för problemlösning. Även Gillberg (2005) belyser Marte Meo - metoden och menar att det är en värdefull metod att använda sig av i situationer som ovanstående författare belyser. Nackdelarna med metoder som denna är att de är resurskrävande, kostsamma och tidskrävande. Juul (2005) belyser strategier som inte är kostsamma och mindre tidskrävande. Vardagsrutiner ger en trygghet eftersom barnet vet hur dagen kommer att se ut och får på så sätt en god överblick över

dagen/veckan. Rutiner kan även gälla bestämda platser vid måltid eller annan aktivitet som till exempel en samling eller på- och avklädnad. När det gäller platserna kan pedagogen med hjälp av skärmar hindra att barnet får ta del av allt för många intryck. Det får inte ses som en skamvrå där barnet får sitta utan snarare som ett mysigt kryp in. Vid en samling kan pedagogen sätta sig så att han/hon är i fokus, till exempel mot en vägg där inte något annat såsom en förbiflygande fågel tar barnets uppmärksamhet, så att koncentrationen störs. Närhet och uppmärksamhet från den vuxne är viktiga faktorer som gynnar barnens förmåga att vara koncentrerade, påpekar författaren. Rønhovde (2006) menar att om pedagogen inte hymlar med ett problem, utan förklarar det på ett trovärdigt sätt, förstår och accepterar barngruppen oftast att alla är olika och har olika behov. En gynnsam strategi som pedagogerna kan använda sig av är sagor då de ska lyfta fram och tydliggöra en händelse, som för barngruppen är obekant. Det kan vara att barngruppen reagerar på att ett barn inte har samma regler eller att ett barn alltid får göra saker först. Författaren menar att pedagogen med hjälp av sagor eller berättelser kan illustrera och problematisera händelsen så att barnen på ett tydligt sätt ser och förstår att vi alla har olika förutsättningar och behov. Barnen får sedan bearbeta och reflektera över det genom att diskutera, rita och måla (a.a.).

2.3.1 Marte Meo beskrivning

Marte Meo är latin, och betyder *av egen kraft*. Det är en metod som används runt om i världen. Denna metod är utformad för att hjälpa och stödja föräldrar, olika pedagogiska verksamheter samt barnhälsovård och ungdomspsykiatriin poängterar Hedenbro och Wirtberg (2000).

Hedenbro och Wirtberg (2000) belyser att Marte Meo - metodens syfte är att se kommunikationsmönster, såsom samspel och språk mellan pedagoger/föräldrar samt sinsemellan barnen. Med hjälp av denna metod synliggörs relationen mellan pedagog och barn samt föräldrar och barn genom användandet av en videokamera. Den här metoden bidrar till att stärka barnets sociala och intellektuella utveckling. Videokameran används för att filma korta situationer då till exempel pedagoger och barn samspejar. Genom att analysera korta avsnitt synliggörs vad i kommunikationen som leder till en positiv utveckling för barnet. Metoden bygger på att se det positiva i samspelet mellan vuxna och barn, som gynnar barnets utveckling. Alla barn är integrerade i den ordinarie verksamheten. Metoden kan bidra till att stärka relationen mellan pedagog och barn samt barnen emellan. Det bidrar till ökat stöd för att kunna utveckla en god självkänsla som leder till ett bra beteendemönster. På så sätt stärks

tryggheten, vilket kan leda till att konflikter minskar. Några syften med handledning till pedagoger är att stärka och utveckla pedagogerna att stödja barns utveckling i samspelet samt att göra pedagogerna medvetna om sin roll och sitt förhållningssätt (a.a.).

2.4 Miljön och omgivningens betydelse

Lundberg och Hansen poängterar båda vikten av att ett barn får vuxenkontakt och emotionell närhet. Avsaknad av detta kan leda till sekundära koncentrationssvårigheter (ref, Ericsson 2003). Hannaford (1997) menar att olika faktorer såsom familj, kost och den miljö vi lever i kan leda till att barn hamnar i koncentrations- och inlärningssvårigheter. Arvidsson, Danielsson och Reimer (ref, Ericsson 2003) menar att missgynnsamma familjeförhållanden, stora barngrupper i förskolan och färre pedagoger leder till stökiga miljöer. Det kan i sin tur leda till stressad personal och bidra till att barn hamnar i koncentrationssvårigheter.

Lillvist (2010) belyser hur påfrestande det är och hur höga krav det ställs på barnen i en förskoleverksamhet, där de ska samspela med många barn samt de olika pedagogerna. Det är viktigt att pedagogerna ser till helheten då de ska hjälpa och stötta barnen i deras utveckling. Många faktorer påverkar inläringen. Författaren menar även att hög omsättning av personal gör det svårt för barnen att få den stabilitet i vardagen de behöver för att känna trygghet. Axner (ref, Ericsson 2003) anser att samhällets snabba utveckling och vardagens alla krav leder till att fler och fler barn hamnar i sekundära koncentrationssvårigheter. Förskoleverksamheter har så mycket krav på allt de ska utföra under dagen. Det ständiga aktivitetsbytet kan få barn att tappa lust och fokus. Barnet får aldrig en ärlig chans att hinna fokusera och fördjupa sig i arbetet som ska utföras. Duvner (1998) instämmer med föregående författare och påpekar att de yttre faktorerna påverkar vilken grad av svårigheter den enskilda individen får.

Bergström (2001) menar att för barn i koncentrationssvårigheter är omgivningen och miljön av större betydelse än för de barn som inte har några svårigheter. Ett barn i koncentrationssvårigheter kräver att miljön ger utrymme för deras livliga och kreativa förmågor. Omgivningen måste också vara där och ta tillvara på dessa barns uttryck och fantasi för att inte barnen ska ses som *de som alltid vill göra annat* och få negativ benämning. Miljön måste även tillåta att barnen kan växla mellan olika aktiviteter eftersom de tappar koncentrationen snabbt då de ofta är mångfokuserade. Det är av stor vikt att barnet även tränar sin förmåga att hålla fokus och koncentrera sig på en sak i taget.

Det är därför viktigt att olika miljöer förmedlar olika ändamål. Även Tufvesson (2009) betonar vikten av miljöns uppbyggnad men poängterar att det inte finns en särskild uppbyggnad som passar alla olika individers behov. Hur en byggnad ser ut och är placerad menar författaren har stor betydelse. En byggnad med mycket trappor, många dörrar, få fönster och som ligger nära trafikerade vägar visar sig ha negativ inverkan på de barn som redan har svårt för att koncentrera sig. Ytorna i rummen får enligt författaren inte vara för stora, väggarna ska ha en neutral färg och inte vara fulla av kalendrar, bilder, listor och annat som kan distrahera. Gardiner ska också vara neutrala och material ska förvaras bakom stängda dörrar och inte stå synligt i bokhyllor. För barn i koncentrationssvårigheter blir en allt för *plottrig miljö*, stökig tillvaro där det blir än mer svårt att fokusera och koncentrera sig. Rummen får inte vara alltför sterila då miljön påverkar motivationen hos barnen. Det är pedagogens ansvar att hitta en bra balans på inredningens påverkan, vilket författaren menar är en bra metod och som är enkel att utföra. Avslutningsvis anser författaren att för att miljön ska bli så gynnsam som möjligt för de olika individerna och deras behov, bör det inte endast vara en arkitekt och byggledare som ritat och bygger skolor. Byggnaderna ska byggas i samarbete med verksamma pedagoger, politiker och skolledare för att bli en så givande pedagogisk verksamhet som möjligt (a.a.).

2.5 En förskola för alla

Nedan presenteras styrdokument som pedagoger ska arbeta efter i verksamheten. Samtliga styrdokument belyser vikten av att se, höra och ta tillvara på alla barns behov för en gynnsam utveckling.

2.5.1 Läroplanen för förskolan (Lpfö 98)

Enligt Lpfö 98 är det pedagogens uppdrag och skyldighet att utforma den pedagogiska verksamheten utifrån den enskilda individens intressen och erfarenheter. De som arbetar inom förskoleverksamheter har ett stort ansvar för att varje barn bemöts som en enskild individ. Alla barn ska få sina behov tillgodosedda och bemötas med respekt. De barn som för stunden eller bestående är i behov av särskilt stöd ska få erhålla detta. För att utveckla en gynnsam verksamhet där god miljö, trygghet, utveckling, lek och lustfyllt lärande står i fokus krävs det att pedagogerna samarbetar och strävar efter samma mål samt arbetar utifrån barnens intresse och erfarenheter. Samspelet mellan pedagoger och föräldrar är av stor betydelse för barnets utveckling och förutsättningar. Alla barn ska i förskolans verksamhet få känna sig delaktiga och utveckla tillit och självförtroende. De ska få uppleva sig vara en tillgång i gruppen, göra

framsteg och övervinna svårigheter efter sin förmåga. Barnen ska få det stöd de behöver för att kunna utveckla en positiv bild av sig själv och sitt kunnande samt förmåga att vidareutvecklas. Pedagogerna ska även anpassa verksamheten så att samspel inom barngruppen, men även mellan barn och pedagoger, blir en naturlig del av verksamhetens vardag.

2.5.2 FN:s barnkonvention

Lärarens handbok (2006) belyser FN:s barnkonvention såhär:

”Barnkonventionen är det viktigaste internationella dokument som reglerar barnets rättigheter och antogs 1989. Konventionen säger bland annat att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid allt beslutsfattande och alla åtgärder som rör barn. Den är en viktig del av läraryrkets förutsättningar” (sidan 5).

Förenta Nationernas konvention om barns rättigheter (Utrikesdepartementet 2009). Artiklarna nedan är sammanfattade för studien.

Artikel 2: Lyfter fram och klargör alla barns likavärde.

Artikel 6: Fastslår barnens rätt till den utveckling de behöver för att klara av livet.

Artikel 12: Lyfter fram att utifrån barnens ålder och mognad ska de få uttrycka sig om och påverka beslut som berör dem.

Artikel 13: Barn har rätt till yttrandefrihet. Barn har även rätt att uttrycka sig i den form som passar den enskilda individen just där och då.

2.5.3 Salamancadeklarationen

Salamancadeklarationen (1997) är ett resultat av en sammankomst mellan regeringar och internationella organisationer. Avsikten med denna sammankomst var att utarbeta rekommendationer och grundläggande förändringar som krävs för att skapa interaktion bland samtliga barn i pedagogiska verksamheter. Avsikten var även att alla barn med eller utan särskilda behov ska få en likvärdig skolgång. Alla barn har rätt till att utvecklas efter sin förmåga. Pedagogens förhållningsätt måste vara flexibelt för att kunna tillgodose alla barns individuella behov, unika egenskaper, intressen och inlärningsbehov. Barnens olika kunskaper och kapacitet ska tillvaratas och barnet ska alltid vara i centrum i verksamheten. Salamancadeklarationen betonar vikten av samarbete mellan pedagoger och föräldrar. De har ett gemensamt ansvar för att barnet ska få den mest gynnsamma utbildning och därmed god utveckling.

2.6 Teoretiskt perspektivval

Studien har sin utgångspunkt i det sociokulturella perspektivet, eftersom vi anser att allt lärande sker genom kommunikation och i interaktion tillsammans med andra.

Det sociokulturella perspektivet enligt Säljö (2010) grundas på interaktion mellan människor. Bergström (2001) och Säljö (2010) menar att som pedagog är du aldrig fullärd. I interaktion med andra individer tar pedagogerna del av nya pedagogiska utvecklingar och upptäckter, lärandet sker i samspel med andra. Säljö (2010) menar att med hjälp av olika medierande artefakter kan individer appropriera kunskap som de sedan tolkar och gör till sin egen. Kunskapen kan individen sedan distribuera till andra individer. Författaren menar att språket är en av människans viktigaste och mest betydelsefulla intellektuella artefakt. Även fysiska artefakter är viktiga redskap för människan. Säljö menar att en videokamera är en fysisk artefakt, vilken är en materiell resurs som kan hjälpa människan att tänka, förstå och komma ihåg. Marte Meo - metoden genomförs med hjälp av en videokamera. Syftet med metoden är att se kommunikationsmönster, såsom samspel och språk mellan pedagoger/föräldrar och barn samt barnen emellan. Med hjälp av denna metod synliggörs relationen mellan pedagog och barn samt föräldrar och barn med hjälp av en videokamera, Hedenbro och Wirtberg (2000).

Förklaring av ovanstående begrepp:

- Appropriera = jag anammar ny kunskap.
- Distribuera = för vidare min nyvunna kunskap till någon annan.
- Medierande = får information från olika fysiska och intellektuella verktyg.
- Artefakt = något som medierar en viss kunskap till oss, ett verktyg. (Språket är en intellektuell medierande artefakt och en videokamera är en fysisk artefakt, då dessa förmedlar olika kunskaper), (Säljö 2010).

Dysthe (2003) tar avstamp i det sociokulturella perspektivet och menar att interaktion mellan individer i positiva och gynnsamma miljöer bidrar till trygga individer, vilket leder till att de får en positiv bild av sig själva, och stärker självkänslan och motivationen till att lära. Då lärandet påverkas av både barn/elevgruppen och hemmet menar Dysthe att det är viktigt att lärandet värdesätts på lika nivå, vilket kräver ett gott samarbete mellan alla inblandade parter. Rønhovde (2006) och Kadesjö (2008) lyfter vikten av att varje människa har en positiv självbild, eftersom självkänslan och den mentala hälsan påverkas av detta. Ett barn som ofta eller ständigt stöter på motgångar försvagas/mister sin positiva självbild. När denna känns

hotad ställer sig barnet i försvarsposition, vilket leder till att motivationen till att prestera minskar eller kan helt försvinna. Lpfö 98 poängterar att en förskoleverksamhet ska genomsyras av god miljö, trygghet, utveckling, lek och lustfyllt lärande och att pedagogerna arbetar utifrån barnens intresse och erfarenheter. Samspelet mellan pedagoger och föräldrar är av stor betydelse för barnets utveckling och förutsättningar. Alla barn ska i förskolans verksamhet få känna sig delaktiga och utveckla tillit och självförtroende.

Vygotskij (ref, Bråten 1998) anser att barnet redan från födseln är en social individ som söker kontakt med sin omgivning. Barn observerar redan som mycket små sin omvärld och efterliknar denna. Han menar att med rätt stöd från omgivningen har barnet större möjlighet att utvecklas. Bergström (2001) menar att det är viktigt att pedagogerna tar sitt ansvar och gör barnen medvetna om sin inneboende potential, hjälper dem att utveckla de kvaliteter och förmågor som varje barn besitter. Vygotskij (ref, Bråten 1998) menar att det kan ske i samspel med en vuxen eller ett barn som besitter större kunskaper. Utvecklingen kallar Vygotskij *Zone of proximal development* vilket på svenska betyder *Den närmsta utvecklingszonen*. Vygotskij menar att i samspel imiterar barnet den mer kompetenta och tar då till sig de kunskaper den individen besitter. Resultatet blir att det barnet endast har klarat av att utföra med hjälp av stöttning innan kan han/hon sedan klara av på egen hand. Fokus ligger inte på kunskapen barnet faktiskt besitter utan vad barnet kan uppnå.

3 Metod

För att få inblick i hur verksamma pedagoger definierar begreppet, tänker kring barn i koncentrationssvårigheter samt vilka strategier de använder sig av för att möta dessa barn, har vi valt att intervjua pedagoger på olika förskolor. Till en början var vår tanke att både utföra gruppintervjuer samt observera under en aktivitet, eftersom ord och handling inte alltid går hand i hand. I bilaga 1 kan ni ta del av våra intervjufrågor.

3.1 Undersökningsgrupper

Vi valde att besöka fyra olika förskolor, varav tre ligger i en storstad och den fjärde i en mindre kommun strax utanför staden. Förskolorna kände vi till sedan tidigare verksamhetsförlagda praktiker. Vårt syfte med gruppintervjuerna var att få en bredare bild samt kunskap av hur verksamma pedagoger som arbetar med barn mellan tre till sex år, definierar begreppet koncentrationssvårigheter samt tänker kring barn i koncentrationssvårigheter. Vi vill även undersöka vilka strategier de använder sig av för att möta dessa barn. I tabellerna 3.1 får ni ta del av de pedagoger som deltagit i intervjuerna på ett överskådligt sätt. Namnen är fingerade. Vi valde även att inte namnge förskolorna eller tydliggöra var de olika förskolorna ligger, för att värna om pedagogernas och förskolornas anonymitet.

3.2 Bortfall

Vi vill poängtera att vi fick bortfall av pedagoger vid tre av de fyra gruppintervjuerna, vilket berodde på sjukdom. I stället för tre pedagoger blev det två pedagoger i två av grupperna och i den tredje blev det tre pedagoger istället för fyra. Totalt har vi fått ta del av tio pedagogers erfarenheter. Nilsson (2005) poängterar att även om två personer kan ses som ett par, har dessa två individer alla de kriterier som behövs för att få kalla sig en grupp. De två personerna har tillsammans kommunikation, samspel, status och normer. Diskussionen mellan dessa två kan därför få samma resultat som i en grupp med flera personer.

Tabellen 3.1 illustrerar antalet genomförda gruppintervjuer, intervjuade pedagoger per förskola samt pedagogernas bakgrund.

Gruppintervju 1

Namn	Anställd som	Ålder	År i yrket
Jessica	Förskollärare	33	7 år
Lotta	Förskollärare	38	12 år
Mia	Barnskötare	50	30 år

Gruppintervju 2

Namn	Anställd som	Ålder	År i yrket
Erika	Förskollärare	34	12 år
Sofia	Förskollärare	23	1 år
Annika	Förskollärare	45	25 år

Gruppintervju 3

Namn	Anställd som	Ålder	År i yrket
Gunda	Förskollärare	56	33 år
Lena	Förskollärare	47	4 år

Gruppintervju 4

Namn	Anställd som	Ålder	År i yrket
Martha	Förskollärare	38	10 år
Karl	Fritidspedagog	41	16 år

3.3 Metodval

Studien bygger på en kvalitativ undersökning, där vi valde att utföra gruppintervjuer på fyra olika förskolor, som kändes till sedan tidigare genom praktik. Vi bestämde oss för att utföra en kvalitativ undersökning ute i verksamheterna bland pedagogerna, vilket Denscombe (2000) anser ger den mest överensstämmande bild av hur verkligheten ser ut. Författaren ovan samt Kvale (1997) menar båda att en kvalitativ undersökning innebär att undersökningsområdet är avgränsat till ett specifikt ämne. Forskaren kan undersöka ett antal pedagogers kunskaper och

erfarenheter om det specifika ämnet. Det är även forskarens tolkningsskicklighet som bestämmer studiens innehåll och resultat. Trots att flera forskare undersökt samma ämne med liknande metoder kan forskarnas resultat bli helt olika beroende på hur de tolkat de intervjuade. Intervju är att rekommendera istället för frågeformulär om forskaren vill ta del av de intervjuades känslor och erfarenheter. Genom frågeformulär besvaras frågorna endast av korta meningar eller enstaka ord, vilket inte ger samma utvecklade svar som vid intervju.

Vi valde att använda semistrukturerade och ostrukturerade intervjuer. Denscombe (2000) menar att semistrukturerade och ostrukturerade intervjuer inte skiljer sig så mycket från varandra. Genom att kombinera dessa två intervjutekniker, får informanten större utrymme att dela med sig av personliga erfarenheter, tankar och emotioner. Det var betydande för att kunna genomföra vårt syfte med studien. Vi bestämde oss för att använda intervjufrågor som innan intervjuerna arbetades fram utifrån vårt syfte med studien eftersom vi ville att pedagogerna skulle hålla sig till ämnet vi valt att fördjupa oss i. Intervjufrågorna behövde inte komma i en viss ordningsföljd, huvudsaken var att pedagogerna fick utveckla sina svar, synpunkter och tankar. Vi valde att ingripa så lite som möjligt och istället låta pedagogerna diskutera och dela med sig av tankar och kunskaper kring ämnet. Vår förhoppning med det var att få ta del av deras kunskaper och tankar. Vi valde att använda oss av gruppintervjuer eftersom vi anser att genom diskussion bland de inblandade pedagogerna får vi fler tankar, då de bemöter varandras synpunkter, vilket vi anser ger oss bredare kunskap inom området. Lewis (Ref, Denscombe 2000) menar att gruppintervjuer är en fördel framför individuella intervjuer. Det för att det hjälper gruppmedlemmarna att diskutera sina åsikter och kunskaper med varandra och pedagogerna har möjlighet att komma fram till gemensamma tankegångar. Vi var medvetna om att denna typ av intervju kunde leda till att inte alla kom till tals eller fick sin röst hörd. Vi valde därför att endast ha tre till fyra personer i varje gruppintervju och med hjälp av våra frågor gjorde vi vårt yttersta för att involvera samtliga i intervjun. Till en början var vår tanke att både utföra gruppintervjuer samt observera under en aktivitet eftersom ord och handling inte alltid går hand i hand. Men då tiden tyvärr inte räckte till fick vi utgå från deras muntliga svar. Kvale (1997) menar att då forskaren vill studera människors beteende och handling, är intervju i samband med observation det tillvägagångssätt som ger ett mest överensstämmande resultat.

3.4 Genomförande

För att vi skulle kunna utforma vår studie valde vi att ta kontakt med olika förskolor via telefon. Pedagogerna tillfrågades om intresse fanns för att delta i vår undersökning, angående barn i koncentrationssvårigheter genom gruppintervjuer. Informationen de fyra förskolorna fick ta del av kring intervjun och dess innehåll var endast att vi kommer att använda oss av en diktafon för att inte missa betydelsefull information och att det kommer att handla om koncentrationssvårigheter. Intervjufrågorna fick de ta del av först då besöket ägde rum, eftersom vi ville ha en spontan diskussion kring ämnet. Då vi fått klartecken om att de olika förskolorna ville medverka i vår studie, skrev vi ett brev där vi berättade om etiska överväganden, vilket bland annat innebär att förskolans namn inte förekommer och pedagogerna har fingerade namn i vår studie.

Gruppintervjuerna ägde rum på fältet ute i de olika verksamheterna och varade i cirka 45 minuter. Pedagogerna förbereddes på att ett rum behövdes där vi kunde sitta avskilt och diskutera ostört, för att pedagogerna inte skulle känna sig stressade och bli avbrutna i sina tankar under diskussionen. I enlighet med Denscombe (2000) som belyser vikten av att använda sig av avskilda rum där pedagogerna i fråga kan sitta i lugn och ro och slippa bli störda och avbrutna.

Vi deltog båda under samtliga gruppintervjuer för att kunna stötta varandra och kunna hjälpas åt att bearbeta materialet, men även för att få samma kunskapsgrund. Till vår hjälp under gruppintervjuerna hade vi en diktafon, vilket gjorde att fokus kunde läggas på att skriva ner viktiga begrepp samt iaktta pedagogernas kroppsspråk. Denscombe (2000) poängterar att ljudupptagningar blir ”en permanent och fullständig dokumentation” (sid 145). Författaren menar även att det är en fördel att använda sig av skriftliga anteckningar vid en intervju, då forskaren kan skriva ner detaljer som en diktafon inte kan fånga, till exempel klimatet och stämningen kring intervjun. Bjurwill (2001) anser att intervjuer ger en mer personlig kontakt och att forskaren kan tolka utifrån kroppsspråket samt få förklaring om det är något som är svårt att förstå.

Då intervjuerna var genomförda, lyssnade vi tillsammans av materialet och sammanställde det skriftligt. För att på bästa sätt kunna analysera materialet och finna skillnader, likheter samt intressanta kategorier som vi kunde lyfta fram i vår studie. Säljö (2010) belyser att individer har en unik förmåga att kommunicera med varandra, där utbytes erfarenheter och kunskaper i

dialog. I samspel med andra kan vi låna och byta information och kunskap. Den kunskap den enskilda individen approprierar behöver inte vara den enda och rätta tolkningen. Då individer distribuerar kunskap mellan varandra kan en ny bild eller djupare förståelse uppstå. Även Nilsson (2005) belyser vikten av att vara i grupp. I samspel med varandra kan diskussion föras om huruvida de olika individerna har förstått innehållet samt att i dialog kan individen be om den andres åsikt och förklaring. Vi menar att då det är två personer som analyserar, bearbetar och tolkar samma material och diskuterar innehållet tillsammans blir resultatet av studien mer tillförlitlig. Materialet skrevs ner för att få en bättre översikt, då intressanta kategorier skulle hittas och lyftas fram. Denscombe (2000) menar att det är till fördel för forskaren att sammanställa materialet skriftligt. Det blir lättare för forskaren att analysera ett nedskrivet material än att analysera en ljudupptagning, då forskaren måste spola fram och tillbaka. Författaren menar också att genom att skriva ner materialet bearbetas intervjun ytterligare av forskaren, vilket är positivt vid en kvalitativ studie. Vi valde att inte transkribera materialet ord för ord, vilket betyder att detaljer som pauser och *mmm* inte skrevs ner. Istället skrevs en sammanfattning av det som var relevant för vårt syfte med studien. Kvale (1997) menar att det är angeläget att titta på syftet med studien då valet av utskriftsmetod ska göras. Det är inte nödvändigt att forskaren gör en kopia av det som sagts vid intervjun utan istället tolkar och tar ut de delar av materialet som är relevant för syftet. Författaren betonar att en exakt utskrift med pauser, repetitioner och tonlägen endast är relevant vid ”psykologiska tolkningar” (sid 152).

3.5 Etiska övervägande

Enligt vetenskapsrådets (2002) forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning tog vi under studiens förlopp hänsyn till de betydelsefulla individskyddskraven. De består av fyra punkter: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

- Informationskravet innebär att forskaren informerar informanterna om studiens syfte och innehåll.
- Samtyckeskravet innebär att forskaren informerar informanterna om att deltagandet är frivilligt och att de när som helst kan välja att avbryta sin medverkan i studien. Informanterna bestämmer själva hur länge de väljer att delta och om de väljer att avbryta får det inga negativa konsekvenser för personen i fråga.

- Konfidentialitetskravet innebär att forskaren informerar informanterna om att de i studien kommer vara helt identitetsskyddade, då varken namn på pedagoger eller verksamheten förekommer. Forskaren har även tystnadsplikt.
- Nyttjandekravet innebär att forskaren informerar informanterna om att det insamlade materialet endast kommer att användas till forskningens syfte. Det kommer att raderas vid avslutat arbetet. För att ta del av hur vi har använt oss utav dessa etiska övervägande se bilaga 2.

4 Resultat och analys

I det här avsnittet presenteras det resultat vi har fått utifrån våra fyra intervjugrupper där samtliga pedagoger arbetar med barn i förskolan som är mellan tre och sex år. Det är dessa fyra intervjugrupper resultatet studien bygger på. För närmare beskrivning av de olika pedagogerna se tabell 3.1 i metoddelen.

Efter varje resultat följer en sammanfattande analys. I analysen lyfter vi fram skillnader och likheter kring pedagogernas svar. Denscombe (2000) och Kvale (1997) anser båda att det är i analysen som intervjun struktureras. Författarna menar att i analysen utvecklas resultatet av intervjuerna och intervjupersonernas uppfattningar klarläggs. Detta ger forskarna nya perspektiv på materialet.

Resultatet är kategoriserat under följande rubriker:

- Pedagogernas syn på vad det innebär att vara koncentrerad.
- Pedagogernas erfarenheter om barn i koncentrationssvårigheter: Definition av begreppet koncentrationssvårigheter och pedagogernas uppfattning om barn i koncentrationssvårigheter.
- Pedagogernas strategier för att möta barn i koncentrationssvårigheter.
- Miljöns betydelse för barn i koncentrationssvårigheter enligt pedagogerna.

Där citat är utskrivna och samtliga i gruppen instämmer avslutas citaten med numret som den gruppen tillhör. Då pedagogerna i gruppintervjun instämmer med någon av de andras kommentarer eller uttalanden men gör ytterligare inlägg benämns dessa med de fingerade namnen och avslutas sedan med vilken grupp de tillhör. Patel och Davidsson (2003) menar att då en studie bygger på en kvalitativ undersökning kan forskaren slå ihop resultatbeskrivningen och deras tolkning. Först presenteras resultatet av tolkningen sedan stärks detta av de intervjuades egna ord i form av citat.

4.1 Pedagogernas syn på vad det innebär att vara koncentrerad

Samtliga pedagoger i de fyra intervjugrupperna trycker på att *vara koncentrerad* innebär att barnet måste kunna hålla fokus och koncentrera sig på en aktivitet en längre stund. Ett barn är koncentrerat på en uppgift om de kan hålla kvar fokus på sin aktivitet, trots mycket ljud och stimuli från omgivningen.

”Barn kan vara koncentrerade på en viss aktivitet olika lång tid” (Grupp 1).

”Man är koncentrerad om man kan fullfölja sin uppgift och inte byter aktivitet hela tiden” (Erika).

”Barnet ska vara här och nu och kunna lyssna och inte innesluta sig i sig själv” (Annika).

”Leker barnen i grupp ska man kunna kommunicera med de andra som deltar. Alla sinnen ska vara aktiva” (Grupp 2).

”Att kunna förstå innehållet och att kunna reflektera kring detta med egna tankar. Kunna lyssna och förstå innehållet och inte bara lyssna” (Grupp 3).

”Man håller fokus på den lek/aktivitet man gör. Man är här och nu. Man ska inte sväva iväg på annat håll” (Grupp 4).

4.1.1 Sammanfattande analys

Pedagogernas tankar stämmer bra överens med våra tankar kring att vara koncentrerad. Frågan var viktig att ha med i denna studie eftersom svaren på denna fråga kan påverka svaren på kommande frågor. Det är viktigt att veta vad det betyder att vara koncentrerad. Att veta vad det betyder innebär att kunna se vad det är ett barn behöver få stöd i då barnet är i koncentrationssvårigheter. Samtliga pedagoger menar att vara koncentrerad är att kunna hålla fokus. På olika sätt berättar pedagogerna också att det kan se ut som om ett barn är koncentrerat och lyssnar för att de sitter still, men menar att barnet är koncentrerat då de har förstått innehållet och kan återberätta det till exempel utifrån en saga. Det är en bra reflektion av verksamma pedagoger eftersom att det kan vara lätt att glömma de barnen som ser ut att *göra vad de ska* och lägga allt fokus på de barn som tydligare visar att de tappat koncentrationen. Reflektionen visar enligt oss att pedagogerna följer upp sina aktiviteter eftersom det är där de ser vilka barn som varit koncentrerade och förstått och vilka som behöver höra/uppleva det igen på ett annat sätt för att hålla fokus och vara koncentrerade. Pedagogerna lyfter även att hos ett koncentrerat barn är alla sinnen aktiva och tar emot impulser men kan sortera ut vilka de vill ta vara på. Vi menar att ett barn i koncentrationssvårigheter också har alla sina sinnen aktiverade men de kan inte sortera bort de impulserna de inte vill ha och blir därför okoncentrerat.

4.2 Pedagogernas erfarenheter av barn i koncentrationssvårigheter

Rubriken ovan har delats in i två mindre rubriker eftersom att pedagogernas erfarenheter kring barn i koncentrationssvårigheter visade sig vara många. Vi vill genom rubrikerna Definition av begreppet koncentrationssvårigheter och pedagogernas uppfattning om barn i koncentrationssvårigheter, förtydliga för läsaren samt göra det mer lättöverskådligt.

4.2.1 Definition av begreppet koncentrationssvårigheter

Några av gruppintervjuerna börjar med att poängtera att det kan finnas olika former av koncentrationssvårigheter och att det är ett brett och svårdefinierat begrepp. Samtliga pedagoger anser att det finns ett flertal faktorer som kan leda till koncentrationssvårigheter. Barn som ursprungligen har ett annat modersmål eller som är från en annan kultur, kan upplevas som väldigt okoncentrerade. Några av pedagogerna hävdar att det beror på att barnen har svårt att förstå och uppfatta vårt språk och vår kultur. Samtliga pedagoger anser att barn i koncentrationssvårigheter inte endast yttrar sig genom spring och överaktivitet. Även då ett barn sitter stilla och verkar lyssna, kan barnets tankar vara någon annanstans och istället för att vara koncentrerat sitter barnet och dagdrömmar. Barn kan antingen ha en väldigt hög eller väldigt låg vakenhet. Samtliga pedagoger hävdar att den miljö barnet vistas i, dels i hemmet men dels i förskolan, kan leda till tillfälliga koncentrationssvårigheter. Några av pedagogerna anser att det är de vuxna som avgör vad som är att vara okoncentrerad, att det är de som sätter gränserna.

”Det finns olika typer, vissa är okoncentrerade ibland och tycker att saker är tråkiga, sen finns det de som är det vid mer styrda aktiviteter. Det finns de barn som är det även när saker ska göras enskilt. Att ett barn inte kan hålla fokus på grund av att de sovit dåligt, ätit dåligt eller börjar bli sjuka är inte att ha koncentrationssvårigheter!” (Grupp 1).

”När jag hör ordet koncentrationssvårigheter tänker jag på äldre barn”, ”Det är viktigt att veta vad som är att ha koncentrationssvårigheter. Det finns de barn som kan lyssna och ta in information även om det ser ut som att de inte lyssnar och håller på med annat, sen finns det de som ser ut som att de lyssnar fast de kan inte återberätta händelsen” (Gunda).

”När jag hör ordet koncentrationssvårigheter, tänker jag på barn med stora koncentrationssvårigheter som fått en diagnos” (Lena).

”Jag tycker att det handlar om mognad och nyfikenhet hos barnen när de är små” (Lena).

”Är det koncentrationssvårigheter? – eller bara ett nyfiket barn?” (Gunda) (Grupp 3).

”Ibland har man som pedagog en dålig dag och då kan man uppleva barnet mer okoncentrerat fast det egentligen är mitt tålamod som inte är som det brukar. Man kan då lägga fokus på att tjata, vilket stör hela barngruppen” (Martha).

”Jag har upplevt att koncentrationssvårigheterna bygger på språket, att man inte förstår. Barn kan bli okoncentrerade och utåtagerande men då de knäckt den sociala koden har de fungerat bra i barngruppen” (Karl) (Grupp 4).

4.2.2 Sammanfattande analys

Vi upplever att pedagogerna precis som vi samt den forskning som använts, har svårt att definiera begreppet koncentrationssvårigheter. Samtliga pedagoger belyser att koncentrationssvårigheter kan yttra sig på olika sätt. De anser även att det finns ett flertal faktorer som kan leda till att ett barn hamnar i koncentrationssvårigheter eller förvärrar för ett barn som redan är i koncentrationssvårigheter. Det är uppenbart för oss att pedagogerna är medvetna om att miljön spelar stor och avgörande roll för barns utveckling. Vi precis som samtliga pedagoger anser att omgivningen kring barn dels hemma men även i förskolan har stor påverkan på barnet. Har barn en trygg hemmiljö samt en förskola som tar tillvara på barnets intresse gynnar och underlättar det för de barn som är i koncentrationssvårigheter samt leder till att barn kanske inte alls hamnar i koncentrationssvårigheter. Samtliga pedagoger poängterar att *dåliga* hemförhållanden såsom skilsmässa mellan barnets föräldrar eller en förskola som inte tar tillvara på barnets intresse kan leda till tillfälliga koncentrationssvårigheter för barn, vilket är viktigt att tänka på. Då ett barn tycker att en aktivitet är tråkig kan han/hon bli okoncentrerad, men även då ett barn har ätit dåligt, sovit dåligt eller börjar bli sjuk kan de upplevas okoncentrerade, det är inte att vara i koncentrationssvårigheter poängterar tre av pedagogerna. Några av pedagogerna anser att då barn har ett annat modersmål än svenska kan upplevas väldigt okoncentrerat för att de inte förstår språket och vår kultur, vilket kan leda till att barn hamnar i tillfälliga koncentrationssvårigheter. Några av pedagogerna anser att det är de vuxna som sätter gränserna för vad som är att vara koncentrerad eller okoncentrerad. De menar att om pedagogen har en dålig dag och därav dåligt tålamod kan han/hon uppfatta barnen som okoncentrerade trots att barnen inte är det. En dålig dag för pedagogen kan medföra onödigt mycket tjat vilket stör hela barngruppen och leder till dålig stämning.

Utifrån resultatet anser samtliga pedagoger att koncentrationssvårigheter kan visa sig både genom överaktiva och dagdrömmande barn. Då ett barn sitter stilla och verkar lyssna kan dess tankar vara någon annanstans. De olika ovanstående faktorerna är enligt oss viktiga att ha

kunskap om så att aktiviteter utformas så att de fångar barnens intressen och koncentrerar sig på den aktivitet de ska. Begreppet koncentrationssvårigheter får två av pedagogerna att tänka på äldre barn med stora koncentrationssvårigheter och som fått diagnos. De två pedagogerna belyser vikten av att veta vad som är att vara i koncentrationssvårigheter. De menar att det är viktigt att ta reda på om det är koncentrationssvårigheter eller bara ett mycket nyfiket barn som utforskar omgivningen.

4.2.3 Pedagogernas uppfattning om barn i koncentrationssvårigheter

Några av pedagogerna poängterar vikten av att se till helheten innan barnet sägs vara i koncentrationssvårigheter. De anser att barnet måste visa på koncentrationssvårigheter ett flertal gånger under liknande aktivitet, för att pedagogerna ska kunna veta att barnet är i koncentrationssvårigheter och inte bara uttråkad eller rastlös. Därför krävs det att pedagogerna provar olika sätt att arbeta utifrån innan de vet om barnet är i koncentrationssvårigheter eller ej. Samtliga pedagoger anser att det är i de planerade aktiviteterna som det blir tydligt att ett barn är i koncentrationssvårigheter. I de här aktiviteterna behöver barnen ofta lyssna samt kunna ta och komma ihåg instruktioner, vilket är svårt för de här barnen. Det blir ofta ”stökitigt” när barnen som har svårt att koncentrera sig inte kan sitta still och lyssna. Om ett barn tappar fokus sprider det sig lätt till de andra barnen. Barn i koncentrationssvårigheter är oftast väldigt påhittiga och vet hur de ska göra för att fånga de andra barnens uppmärksamhet, vilka snabbt glömmer vad de egentligen ska hålla fokus på. Några pedagoger anser även att det blir tydligt i den fria leken, då barnen själva får bestämma aktivitet. Samtliga pedagoger menar att barn i koncentrationssvårigheter har svårt för att bestämma vad det är de vill göra och när de väl har valt aktivitet har de svårt att hålla kvar fokus på denna. Kompisarnas val av aktivitet fångar barnets nyfikenhet och lockar mer. Det blir ofta spring mellan olika aktiviteter då barnet i fråga får stimuli och impulser från alla olika håll, vilket ett barn i koncentrationssvårigheter inte kan stänga av och styra över. Samtliga pedagoger menar att alla barn behöver och vill ha en vuxens uppmärksamhet och närhet. Ett barn i koncentrationssvårigheter behöver denna uppmärksamhet och närhet än mer och kräver det på ett annat sätt, vilket gör det svårt att hinna med att ge det till alla barnen efter deras behov.

”Det blir ofta stökigt. Det smittar av sig på de andra barnen. Tappar ett barn fokus sprider det sig snabbt i barngruppen, som en löpeld”.

”Barnet i fråga kan ha hög status och har därför lätt att få med de andra barnen, eftersom de ser upp till honom/henne. Det beror på vilken ålder det gäller, när de blir äldre har de kanske inte lika hög status som när de är yngre” (Grupp 1).

”Konflikter är svåra att ta för barn i koncentrationssvårigheter. Då det ska redas ut kommer barnet i fråga kanske inte ens ihåg vad det handlade om” (Grupp 2).

”Barn i koncentrationssvårigheter byter aktivitet ofta och är ofta drömmande och svåra att nå, de är inte riktigt närvarande” (Grupp 3).

4.2.4 Sammanfattande analys

I resultatet kan vi se och instämna med några pedagoger då de belyser vikten av att veta om barnet verkligen är i koncentrationssvårigheter eller om barnet bara är uttråkat. Pedagogerna menar att det krävs en helhetssyn. Barnet är endast i koncentrationssvårigheter om det framkommer upprepade gånger under liknande aktiviteter. Resultatet visar att samtliga pedagoger anser att det är i aktiviteter där barnen behöver lyssna, sitta still och komma ihåg instruktioner som det blir tydligt att barn är i koncentrationssvårigheter. Vi instämmer med pedagogerna då vi under våra verksamhetsförlagda praktiker upplevt att det är i de planerade aktiviteterna det blir synligt att barn är i koncentrationssvårigheter. I den fria leken får barnet bestämma aktivitet själv, vilket borde gynna barn i koncentrationssvårigheter eftersom barnet kan välja aktivitet efter intresse. Några av pedagogerna anser att så inte är fallet eftersom barn i koncentrationssvårigheter ofta har svårt för att bestämma sig för vad det är de egentligen vill göra och då de hittat en aktivitet lockar ändå kompisens aktivitet mer. Då barnen själva får välja aktiviteter skapas flera impulser och stimuli runt barnet i koncentrationssvårigheter vilket leder till att det barnet får svårt att hålla fokus på sitt och hellre springer omkring. Barn i koncentrationssvårigheter har svårt att sortera och välja vilka stimuli han/hon ska ta till sig och kan därför inte styra var fokus hamnar. Ovanstående resultat är en ny tanke för oss, då vi inte tänkt på att det handlar om koncentrationssvårigheter när det blir *spring* och *stök* i den fria leken. Något som vi tänkt på och som framkommer av samtliga pedagoger i resultatet är att barn i koncentrationssvårigheter byter aktivitet ofta, är väldigt påhittiga och lätt fångar och får med sig resterande barngrupp på deras påhitt. Några pedagoger anser att det är något som främst förekommer när barnen är yngre eftersom barngruppen oftast ser upp till och tycker att barnet i koncentrationssvårigheter är roligt. Pedagogerna menar att då barnen blir äldre minskar detta barns status och upplevs istället som den *jobbiga* och *stökiga* i gruppen.

Intressant i resultatet är att endast en av grupperna tar upp att de upplever att barn i koncentrationssvårigheter har svårt att ta konflikter. Dessa barn har oftast glömt innebörden i konflikten innan den reds ut, vilket gör det svårt för barnet att be om ursäkt eller ta emot en ursäkt. Samtliga pedagoger poängterar vikten av att alla barn behöver få uppmärksamhet och närhet. Barn i koncentrationssvårigheter behöver uppmärksamhet och närhet än mer och ofta stöd i allt dessa barn tar sig för att göra, vilket pedagogerna menar är svårt att hinna med.

4.3 Pedagogernas strategier för att möta barn i koncentrationssvårigheter

Samtliga pedagogerna är överens om att de inte har fått någon särskild utbildning i hur de ska möta barn i koncentrationssvårigheter. Det är något de har fått lära sig efterhand i den praktiska verksamheten. De anser att i ett arbetslag finns det många olika pedagoger med olika bakgrund och erfarenheter, vilket innebär att det kan finnas mycket olika kompetenser att ta del av. Två av intervjugrupperna menar även att de tar del av det som skrivs i Förskoletidningen, Pedagogiska Magasinet samt ny forskning. De poängterar vikten av att hålla sig uppdaterade, vara nyfikna på nya strategier och rön.

”Visst finns det kurser och föreläsningar man kan gå på, men det får ju inte vi eftersom det är för dyrt” (Grupp 3).

”Man kan aldrig bli fullärd som pedagog. Det gäller att inte stagnera. Man måste hålla sig uppdaterad med verkligheten” (Grupp 4).

Samtliga pedagoger är även överens om att det inte finns ”ett rätt sätt” att arbeta efter. Några av pedagogerna anser att en viktig strategi som även är ett stort hjälpmedel för deras arbete med barnen i koncentrationssvårigheter är att utforma en handlingsplan. Först måste pedagogerna rannsaka sig själva och sedan utformas en handlingsplan, för att på bästa sätt kunna hjälpa barnet i koncentrationssvårigheter.

”En handlingsplan är väldigt bra i arbetet när man känner att det behövs” (Grupp 1).

”Första åtgärden är att diskutera i arbetslaget, det är A och O” (Grupp 3).

Det gäller för pedagogen att vara flexibel i sitt arbete, då varje barn i barngruppen är unikt och kräver därför olika strategier för att uppnå en gynnsam utveckling. Samtliga pedagoger anser att det inte är barnen som ska anpassa sig efter hur deras arbete är upplagt och hur verksamheten ser ut. Pedagogerna måste anpassa verksamheten och sitt arbete utifrån vad barngruppen behöver. Enligt samtliga pedagoger är en av de mest betydelsefulla strategierna att vara lyhörd och fysiskt närvarande. Samtliga pedagoger menar att bemötandet gentemot barn i koncentrationssvårigheter spelar stor roll. Beröring och ögonkontakt lugnar barnen, medan tjat och frustration endast förvärrar situationen för barn i koncentrationssvårigheter. Strategier som gynnar barn i koncentrationssvårigheter gynnar även de övriga barnen som inte har några svårigheter.

”Fysisk beröring lugnar barnen i alla lägen. Det räcker att lägga en hand på deras axel, bara så att de känner att man är där” (Grupp 2).

”Det är viktigt att vi är lyhörda och ser våra barn, för att se vad som fungerar för den barngruppen vi har just nu”. ”Att tjata på ett barn jämt och ständigt kan göra att resterande barn också ser honom/henne som en ”jobbig” individ, barnet får en stämpel” (Grupp 4).

En strategi en av grupperna belyser som inte gynnar barn i koncentrationssvårigheter är att ta barnet i fråga, från den övriga barngruppen till ett mindre rum så att barnet blir ensam med en pedagog. Pedagogerna menar att ett barn som är i koncentrationssvårigheter oftast har svårt med samspelet och bör därför vara integrerad med de andra barnen för att få ta del av grupptillhörigheten. De anser även att om barn ska ha en chans att lära sig att samspela måste de ha förebilder som visar hur det går till. En pedagog bör vara aktiv, närvarande och delta i till exempel leken för att hjälpa barnet att hitta struktur och fokus. Barnet blir lugnare när det får stöd och struktur av en vuxen och kan på så sätt lära sig att klara av formen för interaktion. Pedagogerna anser att det finns tillfällen då ett barn behöver gå ifrån den stora gruppen för att ta en självvald paus. De anser att det är viktigt att kunna se, förstå och känna av det som pedagog. Pedagogerna poängterar att om de är öppna med och förklarar för de övriga i barngruppen varför ett barn behöver gå ifrån ibland, så förstår de övriga barnen.

”Det är viktigt att skapa trygghet för barnet genom att kunna vara där!” (Grupp 1).

”Det är viktigt att barn i koncentrationssvårigheter inte lämnas utanför, utan får delta så mycket som möjligt med övriga barn” (Grupp 4).

Andra praktiska strategier som pedagogerna i de olika intervjugrupperna belyser är:

- Dela upp barnen i mindre grupper. Det blir lättare för barnen att koncentrera sig och för pedagogen att fånga alla barnens uppmärksamhet. Utforma även grupperna så att barnen hamnar med kompisar där samspelet fungerar bra.
- Viktigt att ge barnen tid till den påbörjade aktiviteten och inte ”flänga” runt, så att de får chans att hinna börja och faktiskt kunna slutföra.
- Tänka på att inte ha för mycket material synligt, då detta påverkar barnen i koncentrationssvårigheter negativt.
- Låta barnen i koncentrationssvårigheter få klä på sig först eller sist, för att minska stress och alla impulser som uppkommer då alla är i hallen samtidigt.
- Vid samling eller matsituation kan barnen antingen sitta nära en vuxen för den fysiska närheten eller med ryggen mot fönster för att minska omkringliggande impulser och för att inget utifrån ska distrahera. Pedagogen kan sitta mot en tom vägg så att det endast är honom/henne barnen har fokus på.
- *Piggsitsar* kan vara bra vid samlingar då dessa stimulerar musklerna i kroppen och hjälper barnen att fokusera. (*Piggsitsar* är en form av sittdynor med piggar på).
- Tänka på vad det är barnen äter. Ju mer sötsaker och kolhydrater, desto svårare blir det för barnen att vara koncentrerad.

”Ger man barnet rätt möjligheter kan det lättare hålla fokus och koncentrera sig” (Grupp 1).

”Se till det positiva och trycka på det istället och ta av de negativa glasögonen”. ”Det är kanske inte jätteviktigt att kunna hålla samma fokus i alla situationer, utan hitta de situationer som verkligen intresserar och motiverar barnen”. ”Det ligger i vårt uppdrag som pedagoger att se det positiva och lyfta det” (Grupp 4).

Samtliga pedagoger menar även att vid problem med barn i koncentrationssvårigheter som de inte kan lösa inom arbetslaget, kan de få stöd och hjälp av specialpedagoger och psykologer kopplade till området. En av grupperna lyfter fram Marte Meo- metoden, med vilken pedagogerna upplevt många positiva resultat.

”Marte Meo - metoden grundar sig på att filma situationer och sedan analysera dessa för att se och hitta lösningar. Metoden är en enorm tillgång och stöd som är få förunnat” (Grupp 1).

”Finns inte samtycke av föräldrar har vi endast specialpedagogen som kan hjälpa oss i vårt sätt att arbeta” (Grupp 2).

4.3.1 Sammanfattande analys

Något som förvånar oss i detta resultat är att samtliga pedagoger berättar att de inte har fått ta del av någon utbildning om hur de ska möta barn i koncentrationssvårigheter, eftersom koncentrationssvårigheter hos barn numera är vanligt förekommande ute i förskoleverksamheter. Samtliga pedagoger menar att tack vare mycket kompetens inom arbetslaget tar de del av varandras kunskaper och anammar på så sätt ny kunskap. Samtliga pedagoger menar att det inte finns *ett rätt sätt* att arbeta efter i mötet med barn i koncentrationssvårigheter. De poängterar vikten av att hålla sig uppdaterade med verkligheten samt vikten av att våga prova nya strategier. En strategi som några av pedagogerna nämner som för dem är ett stort hjälpmedel är en handlingsplan. Den utformas utifrån barnets behov och hjälper pedagogerna att möta detta barn på det mest gynnsamma sätt.

Samtliga pedagoger är överens om att de måste vara flexibla i sitt arbete, för att kunna möta alla olika individer. De poängterar att det är pedagogerna och dess verksamhet som ska anpassas efter barnen och inte barnen som ska anpassa sig efter verksamheten. Verksamheten ska anpassas efter barnens behov, för en så gynnsam utveckling som möjligt. Samtliga pedagoger belyser även vikten av att vara nära tillhands, fysiskt närvarande, lyhörd samt ha ögonkontakt med barnen. Den här strategin menar samtliga pedagoger gynnar barn i koncentrationssvårigheter men även övriga barn i gruppen. Utifrån detta kan vi se att pedagogerna värnar om att barnen ska känna sig trygga och att pedagogerna utgår ifrån deras behov och intressen.

Att tjata på ett barn i koncentrationssvårigheter menar samtliga pedagoger endast förvärrar situationen. En av grupperna poängterar vikten av att integrera barn i koncentrationssvårigheter med övrig grupp. Dels för att känna grupptillhörigheten men även för att lära sig att samspela då detta ofta är svårt för barn i koncentrationssvårigheter. Eftersom barnen i koncentrationssvårigheter ofta har svårt för att samspela gäller det för pedagogerna att vara närvarande, dels som förebild och dels som stöttning för barnet så att han/hon hittar struktur och fokus. Några av pedagogerna anser att det är viktigt att vara medveten om att barn i koncentrationssvårigheter ibland behöver en självvald paus. De anser

även att om pedagogerna är öppna med det till övriga i barngruppen så accepteras det av barnen, att alla inte alltid kan ha samma regler.

De pedagogiska strategierna samtliga pedagoger belyser är inte kostsamma men kan vara tidskrävande. För det första menar samtliga pedagogerna att det gäller att se det positiva hos varje barn och fokusera på detta istället för att endast se det negativa kring barnet. Aktiviteter ska utformas efter barnens intresse för att öka motivationen, vilket gör det lättare för barn i koncentrationssvårigheter att hålla fokus. Samtliga strategier handlar om att vara nära barnen så att en hand kan läggas på axeln på ett oroligt barn eller att bara kunna ge uppmärksamhet i form av ögonkontakt. Barngruppen bör delas in i mindre grupper för att alla barn ska kunna få den uppmärksamhet de behöver och för att skapa goda förutsättningar för samspel. Barnen ska få den tid de behöver för att minska stress och impulser och för att de ska hinna påbörja en aktivitet och kunna slutföra densamma. Samtliga pedagoger belyser även vikten av att den materiella miljön spelar roll för barn i koncentrationssvårigheter. Det gäller att miljön lockar till aktivitet samtidigt som det är viktigt att den inte sänder ut för mycket impulser till barnen i koncentrationssvårigheter. En av grupperna belyser även kostens betydelse. Kolhydrater och sötsaker kan göra det svårare för barn att koncentrera sig. Kolhydrater och sötsaker ger överflöd med energi vilket gör det svårt att koncentrera sig. En av grupperna nämner en strategi som är få förunnade. Den är kostsam och tidskrävande, men väldigt bra och ger synbara resultat enligt pedagogerna. Denna strategi heter Marte Meo - metoden.

4.4 Miljöns betydelse för barn i koncentrationssvårigheter, enligt pedagogerna

I frågan angående miljön är samtliga pedagoger rörande överens om att barngrupperna är alltför stora och att det är alltför få pedagoger per barn. Det är inget som gynnar barn i koncentrationssvårigheter då dessa barn är i stort behov av uppmärksamhet, fysisk närvaro och en lugn omgivning för att klara av att hålla fokus. Samtliga pedagogerna anser även att lokalens yta och uppbyggnad spelar roll. Alltför stora utrymmen lockar till spring och ger för många intryck. De fysiska rummen både inne och ute ska kunna ändra form och inriktning utifrån barnens intressen och behov. Det är viktigt att miljön inte är för *plottrig* och den ska vara lättöverskådlig. Barn i koncentrationssvårigheter har svårt för alltför många intryck. Därför bör inte lokalen vara målad i för starka färger utan hålla sig till neutral färgsättning. Det ska inte finnas en stor mängd material synligt, men det material som står framme ska vara strukturerat så att det inte upplevs som rörigt. Några av pedagogerna anser att det är viktigt att

det ska finnas något som lockar och intresserar alla barn, men det ska ändå inte vara en stor mängd material framme och det gäller för pedagogerna att hitta en bra balans.

”Vår önskan är att barngrupperna blir mindre” (Grupp 1).

”Ljud kan störa, därför har vi fått ljuddämpande bord till vår avdelning”. ”Vissa barn har lättare att koncentrera sig och komma till tals i mindre grupper” (Grupp 2).

”Alltför stora barngrupper är *katastrof* för barn i koncentrationssvårigheter. För stora utrymmen och för lite pedagoger är förödande för dessa barn” (Grupp 3).

”Samhället har stor påverkan eftersom samhällstempot har ökat. Större barngrupper, färre pedagoger och stressad hemmiljö med fler måsten leder till tuffare belastning för pedagogerna. Arbetet har förändrats, vi har fått fler krav och mer administration. Vi kan inte minnas att det var så många barn i koncentrationssvårigheter förr som det är nu” (Grupp 4).

4.4.1 Sammanfattande analys

Utifrån resultatet kan vi se att samtliga pedagoger menar att barngrupperna är allt för stora och pedagogtätheten allt för låg. En av pedagogerna menar att det medför katastrof för barn i koncentrationssvårigheter, vilket vi instämmer i. Samtliga pedagoger är överens om att barn i koncentrationssvårigheter kräver en miljö där barnen kan få uppmärksamhet, fysisk närvaro och lugn för att klara av att hålla fokus. Det krävs även en strukturerad miljö där det synliga materialet samt inredningen inte upplevs som rörig. För mycket impulser har barn i koncentrationssvårigheter svårt att hantera. Samtliga pedagoger belyser även vikten av att färger och mönster ska vara neutrala på väggar, gardiner och inredning. Väggarna ska inte prydas med allt för mycket material eftersom miljön då avger för mycket intryck. Samtidigt menar samtliga pedagoger att miljön ska inspirera och locka barnen till aktivitet, ytorna ska inte vara så stora att de lockar till spring men de ska kunna anpassas efter barnens intresse och behov.

Några av pedagogerna poängterar samhällets påverkan. De ser ett samband mellan det radikalt ökade samhällstempot och ökningen av barn i koncentrationssvårigheter. I dagens samhälle finns det alltför många måsten och saker att hinna med, vilket ökar belastningen och kraven på både vuxna och barn. Pedagogerna ute i verksamheterna är idag färre än för några år sedan men ska hinna med att uträtta mer under en dag, mer pedagogik och mer administration.

4.5 Slutsats

Utifrån de sammanfattade analyserna kan vi se att pedagogerna precis som vi menar att då ett barn är koncentrerat kan barnet hålla fokus på en och samma aktivitet en längre stund utan att påverkas av runtomliggande impulser. Det blir synligt i analysen att samtliga pedagoger precis som vi har svårt att definiera begreppet koncentrationssvårigheter. De menar att det finns olika former av koncentrationssvårigheter och att det finns en mängd olika faktorer som kan påverka om ett barn hamnar i koncentrationssvårigheter eller inte. Samtliga pedagoger menar att koncentrationssvårigheter kan yttra sig på olika sätt. Några pedagoger anser att barn i koncentrationssvårigheter är överaktiva medan några av pedagogerna menar att dessa barn kan vara dagdrömmare. Samtliga pedagoger uppger att de inte har fått någon utbildning om hur de ska bemöta barn i koncentrationssvårigheter, utan menar att det är något de lärt sig under sin verksamma tid som pedagoger. Kunskapen arbetslaget tillsammans besitter samt nya rön som kommer ut i till exempel Pedagogiska Magasinet och Förskoletidningen är det pedagogerna arbetar utifrån i mötet med barn i koncentrationssvårigheter. Samtliga pedagoger menar att det gäller att se till den barngruppen de har *här och nu* eftersom det inte finns en strategi som kan användas till samtliga barn. Det gäller för pedagogen att vara flexibel i sitt arbete och se vad stunden kräver. Samtliga pedagoger belyser och poängterar vikten av att verksamheten ska utgå ifrån barnen och att det inte är barnen som ska anpassa sig efter verksamheten. Pedagogens roll är att utforma en miljö som lockar till aktivitet för samtliga barn utifrån deras intresse. Samtidigt får rummen inte vara allt för färgglada och inredningen för *plottrig*, allt för mycket material får inte vara synligt då detta sänder ut för mycket impulser till barn i koncentrationssvårigheter. Det gäller för pedagogen att hitta en hårfin balans i detta som gynnar alla barn.

Samtliga pedagoger menar att barngrupperna är allt för stora och pedagogtätheten för liten, för att kunna möta varje enskild individ efter deras behov och förutsättningar för en gynnsam utveckling. De menar även att dagens samhälle ställer näst intill orimliga krav på verksamma pedagoger.

5 Diskussion

I det här avsnittet diskuteras resultatet utifrån studiens syfte samt delar av forskning som belyses tidigare i studien. Vi kommer även att diskutera och resonera kring vårt val av metod under gruppintervjuerna. Som avslutning redovisas exempel på vidare forskning.

5.1 Resultatdiskussion

Resultatet diskuteras under en rubrik istället för att dela upp diskussionen i flera rubriker, då vi utifrån resultatet anser att pedagogernas strategier ligger till grund för hur miljön kring barnet är uppbyggd. Miljöns uppbyggnad är baserad på pedagogernas kunskap. På grund av det väljer vi att besvara vårt syfte i diskussionen på följande sätt.

5.1.1 Pedagogiska strategier i mötet med barn i koncentrationssvårigheter

I resultatet framkom att pedagogerna har goda kunskaper kring då ett barn är koncentrerat och vad som kan påverka koncentrationssvårigheter hos barn. Samtliga pedagoger menar att då ett barn är koncentrerat kan han/hon hålla fokus på en aktivitet under en längre stund. Barnet i fråga blir inte påverkat av omkringliggande stimuli, utan kan sortera ut vilka stimuli som får påverka aktiviteten eller ej. Vi menar att det stämmer bra överens med den forskning vi har tagit del av. Det som skiljer pedagogerna och forskningen åt, är att pedagogerna beskriver det på ett mer enkelt och lättförståeligt sätt. Kadesjö (2008) och Duvner (1998) styrker ovanstående, då båda författarna menar att då ett barn är koncentrerat använder han/hon sig av alla sina sinnen. Sinnena gör det möjligt att samla in den information som krävs för den aktivitet som pågår. Informationen måste sedan sorteras för att barnet ska kunna hålla kvar fokus och koncentration. Barnet måste kunna stänga ute stimuli samt komma igång, hålla fast och avsluta påbörjad aktivitet. Koncentrationsförmågan hjälper barnet att sortera och välja ut vilka intryck som de vill ta del av och vilka de vill stängas ute.

Till en början var vår uppfattning att koncentrationssvårigheter var kroniska. Då vi tog del av Palla (2009) insåg vi att koncentrationssvårigheter hos barn till största delen beror på omgivningen och miljön de befinner sig i och kan därför vara tillfälliga. Vår uppfattning om barn i koncentrationssvårigheter var att barnet visade det genom överaktivitet i form av att inte kunna sitta stilla och fokusera. Vi har under studiens framväxt tagit del av och anammat att det finns olika former av koncentrationssvårigheter.

Juul (2005) menar att koncentrationssvårigheter kan yttra sig på olika sätt. De kan förekomma i olika grad och kan vara övergående eller kroniska. Forskningen vi tagit del av främst belyser barn i koncentrationssvårigheter som överaktiva och utåtagerande. Kan det bero på att den här forskningen, till störst del grundas på barn som redan fått diagnos? Pedagogerna är enligt oss medvetna om att koncentrationssvårigheter kan förekomma i olika former. Precis som författarna belyser pedagogerna överaktivitet hos barn i koncentrationssvårigheter men även att koncentrationssvårigheter kan yttra sig i form av dagdrömmande barn, forskningen vi tagit del av har berört dagdrömmeri men fokus ligger på överaktivitet. Dagdrömmande barn har vi inte tidigare upplevt vara i koncentrationssvårigheter eftersom dessa barn *ser ut* att vara koncentrerade, vilket för oss är en nyvunnen och tänkvärd kunskap. Grundligare forskning kring barn i koncentrationssvårigheter, utan diagnos, skulle vara till stor hjälp för verksamma pedagoger.

Tanken med att intervjua pedagogerna om strategier i mötet med barn i koncentrationssvårigheter var att få konkreta exempel på tillvägagångssätt. Det visade sig näst intill direkt att vi var allt för *fyrkantiga* i vårt tänkande kring bemötandet av barn som är i koncentrationssvårigheter. Under studiens framväxt har vi kommit till insikt om att det inte finns *ett rätt sätt* för att möta barn i koncentrationssvårigheter. Pedagogerna måste se till helheten och vilka barn de har i gruppen här och nu. De verksamma pedagogerna delade med sig av ett flertal strategier som gynnar barn i koncentrationssvårigheter. Pedagogerna poängterade vikten av integration av samtliga barn i verksamheterna. För barn i koncentrationssvårigheter är samspelet med andra vuxna och barn av stor vikt eftersom de ser och lär av omgivningen. Lpfö 98 och Salamancadeklarationen (1997) poängterar att alla barn ska få uppleva sig vara en tillgång i gruppen, känna sig delaktiga, utveckla tillit och självförtroende. Pedagogernas förhållningsätt till barn i koncentrationssvårigheter är bra eftersom de tänker på samspelet med andra barn och vuxna som är av så stor vikt för alla individer. Vad blir konsekvensen då ett barn ständigt får gå iväg ensam med en pedagog, vad händer då med det sociala samspelet och självförtroendet? Den strategi samtliga pedagoger enligt oss poängterade är av störst vikt samt mest betydelsefull är bemötandet. De menar bemötande i form av positiv inställning, att se barnets bästa sidor och belysa dessa istället för att fokusera på det negativa kring barnet. Ögonkontakt, fysisk närvaro och lyhördhet är av stor vikt för att möta barn i koncentrationssvårigheter. Då pedagogerna menar att det inte *finns ett rätt sätt* tolkar vi det som att vi måste ta reda på vilket eller vilka av dessa strategier som passar i mötet med den enskilda individen. Juul (2005) och Niesyn (2009) belyser båda vikten

av att pedagoger möter barn i koncentrationssvårigheter med ett positivt bemötande och förhållningssätt. Juul (2005) lyfter även fram vikten av ögonkontakt och fysisk beröring för att ett barn i koncentrationssvårigheter ska ta till sig ett budskap. De båda är gynnsamma strategier för barn i koncentrationssvårigheter men även för övriga i barngruppen då alla behöver en vuxens närvaro. Hinner en pedagog verkligen med att möta alla barn på det här sättet, då barngruppernas storlek ständigt eskalerar och antalet pedagoger förblir densamma? Strategierna uppfattas kanske som självklara i arbetet med barn i koncentrationssvårigheter samt med övriga barn i gruppen, det krävs då att pedagogen verkligen får tid till varje barn. Samtidigt som han/hon måste få tid till att bli medveten om sitt förhållningssätt och kunna reflektera kring det, vilket inte alltid är så lätt i verksamheter där det ställs allt högre krav på pedagogerna. Något som vi aldrig hade hört talas om innan är en strategi som heter Marte Meo– metoden. Strategin har både utifrån forskning av Duvner (1998), Gillberg (2005) och några av pedagogerna visat sig vara en bra metod att använda sig av och som har lett till goda resultat. Med hjälp av den här metoden får pedagogen tydligt syn på sitt förhållningssätt och bemötande i samspel med barn. Vi menar att metoden är bra i teorin, däremot är den i praktiken både tidskrävande och kostsam. Tyvärr är det troligtvis så att det är få verksamheter som får ta del av denna gynnsamma metod då ekonomin och tidsbrist inte tillåter det. För att möta varje enskild individs behov krävs det att pedagogerna får de ekonomiska och tidsmässiga resurser som behövs för att utforma en sådan verksamhet. Lpfö 98 poängterar att pedagogens uppdrag att bemöta varje barn utifrån den enskilda individens behov och förutsättningar.

Redan då pedagogerna berättade om vad som kan påverka koncentrationen hos barn förstod vi att pedagogerna är väl medvetna om miljöns betydelse för barn i koncentrationssvårigheter. De menar att det är viktigt att verksamheten ska utgå ifrån barnen och menar att det inte är barnen som ska anpassa sig efter verksamheten. Pedagogens roll är att utforma en miljö som lockar till aktivitet för samtliga barn utifrån deras intressen. Resultatet är inget som överraskade oss då vi under utbildningen har tagit del av och förstått hur viktigt det är för en pedagog att utgå ifrån barnets intresse för att uppnå den mest gynnsamma utvecklingen. Samtliga pedagoger och Tufvesson (2009) delar åsikten att barn i koncentrationssvårigheter inte bör ha en alltför *plottrig* miljö. Det ska inte vara alltför mycket material synligt och väggarna ska inge lugn och harmoni genom att vara neutrala och inte prydas med alltför mycket bilder. Frågan är hur vi kan skapa en verksamhet som möter och tillgodoser alla barns intressen och behov då materialet inte får synas? Våra tidigare erfarenheter är att materialet på

en förskola ska vara synligt, inspirerande och lättillgängligt för barnet för att de ska kunna leka med vad som ligger i deras intresse för stunden. Enligt oss, ska materialet vara på en nivå så att barnet själv kan nå det. För att stärka barnets självkänsla. Vi har även under vår utbildning fått kunskap om vikten av att dokumentera för att synliggöra för barnet vad de har lärt sig. Vi har observerat att dokumentation ofta hängs upp på väggen med syftet att barnet själv ska kunna följa och få syn på sin utveckling men även tillsammans med kompisarna reflektera och samtala kring dokumentationen. Hur påverkar all den dokumentation som pryder väggarna barn i koncentrationssvårigheter? För en pedagog blir det en svår men inte omöjlig utmaning att hitta den balans som krävs för att kunna dokumentera utan att det blir allt för mycket stimuli för barn i koncentrationssvårigheter.

Samtliga pedagoger menade att de inte hade fått någon utbildning kring barn i koncentrationssvårigheter. Den kunskap de besitter har pedagogerna anammat ute i den praktiska verksamheten i samspel med kollegorna. Säljö (2010) belyser att lärandet sker i samspel med andra individer genom den intellektuella artefakten språket. Den intellektuella artefakten språket samt samspel med andra är vad den här studien grundar sig på. Vi hade inte fått den kunskap vi nu har tagit del av genom att endast läsa forskning kring ämnet. I mötet med de verksamma pedagogerna fick vi på ett lättförståeligt sätt ta del av deras kunskaper och erfarenheter. Utformandet av studien har givit oss välbehövlig kunskap om hur vi bör möta barn i koncentrationssvårigheter i vår framtid som yrkesverksamma pedagoger. Vi anser att en pedagog aldrig kommer att bli fullärd, eftersom han/hon ute i sitt yrkesverksamma liv ständigt kommer ta del av nya rön samt ta del av sina framtida kollegors kompetenser.

5.2 Metoddiskussion

Valet av en kvalitativ undersökning med semi - och ostrukturerade gruppintervjuer var ett bra val till denna studie. Denscombe (2000) anser att denna typ av undersökning ger den mest överensstämmande bild av hur verkligheten ser ut. Tillvägagångssättet gav oss möjlighet att hålla oss till ämnet samtidigt som vi inte behövde hålla oss strikt till våra intervjufrågor, då det var tillåtet med följdfrågor. Följdfrågor kunde förtydliga de intervjuades svar. Kvale (1997) menar att det är forskarens tolkningsskicklighet som bestämmer studiens innehåll och resultat. Trots att flera forskare undersökt samma ämne med liknande metoder kan forskarnas resultat bli helt olika beroende på hur de tolkat informanterna. Författaren menar även att intervju är att rekommendera då forskaren vill ta del av erfarenheter. Vi menar att metodens tillförlitlighet till viss del skulle kunna ifrågasättas då vi har haft tolkningsfriheter och

eftersom de intervjuade pedagogerna kan ge de svar de anser att vi vill höra. Observation under aktivitet hade styrkt trovärdigheten då vi hade kunnat undersöka om handling och ord går hand i hand. Kvale (1997) styrker att intervju i samband med observation är det tillvägagångssätt som ger ett mest överensstämmande resultat.

Intervjufrågorna skickades ut i förväg. Det är positivt eftersom grupperna då inte kunde förbereda färdiga svar. Negativt med det är att det kan kännas som ett förhör. I samtalet med pedagogerna i början av intervjun berättade vi att de inte skulle känna att det fanns ett rätt eller fel svar till våra frågor. Vi var endast nyfikna på deras kunskaper inom ämnet.

Gruppintervjuer valdes eftersom vi anser att genom samtal och diskussion framkommer olika kunskaper, erfarenheter och åsikter. Lewis (Ref, Denscombe 2000) menar att gruppintervjuer är en fördel framför individuella intervjuer. Då det hjälper gruppmedlemmarna att diskutera sina åsikter och kunskaper med varandra och pedagogerna har möjlighet att komma fram till gemensamma tankegångar. De fördelar författaren belyser är vad som till störst del upplevdes. Nackdelen med denna typ av intervju var att då en av pedagogerna lyfte fram sin tanke kring ett område upplevde vi i några fall att de andra pedagogerna följde denna tanke istället för att lyfta fram sin egen. Innan intervjuerna ägde rum fanns oro över att inte samtliga i gruppen skulle få komma till tals. Det var inget som förekom under intervjuerna, alla tog sin plats. Under tre av fyra gruppintervjuer förekom bortfall på grund av sjukdom, vilket är en nackdel med gruppintervjuer. Det var något vi inte var beredda på. Trots det upplevde vi att det blev givande diskussioner och tillräckligt med material till vår studie. Fördel är att vi trots bortfall kunde genomföra vår intervju med övriga pedagoger, vilket inte hade varit möjligt vid enskilda intervjuer.

Vi förberedde pedagogerna på att ett rum behövdes där vi kunde sitta avskilt och diskutera ostört, för att pedagogerna inte skulle känna sig stressade och bli avbrutna i sina tankar under diskussionen. Denscombe (2000) belyser vikten av att använda sig av avskilda rum där pedagogerna i fråga kan sitta i lugn och ro och slippa bli störda och avbrutna. Trots förberedelsen, gick det vid en av gruppintervjuerna inte att sitta i ett avskilt rum. Vi valde att genomföra gruppintervjun trots allt. Istället ägde intervjun rum i där två barn samtidigt satt och pysslade självständigt vid ett bord en bit ifrån. Vi oroade oss över att det skulle kunna påverka svaren från pedagogerna. Det visade sig att diskussionen och därmed resultatet från de här pedagoger blev det mest omfattande och innehållet givande.

Till vår hjälp under gruppintervjuerna användes en diktafon, papper och penna. Denscombe (2000) poängterar att ljudupptagningar blir ”en permanent och fullständig dokumentation” (sid 145). Författaren menar även att det är en fördel att använda sig av skriftliga anteckningar vid en intervju, då forskare kan skriva ner detaljer som inte en diktafon kan fånga, till exempel klimatet och stämningen kring intervjun. Vi delar åsikt med Denscombe och anser att med hjälp av ljudupptagningen, kunde vi lyssna på resultatet om och om igen så att viktiga delar missades. En nackdel var att då diktafonen stängdes av efter genomförd gruppintervju kände vi att pedagogerna blev mer avslappnade och hade lättare för att prata. Därför var det tur att papper och penna fanns så att fältanteckningar kunde föras, så att inte betydelsefulla delar skulle ha gått förlorat.

Vi deltog båda under samtliga gruppintervjuer för att kunna stötta varandra och för att kunna hjälpas åt att bearbeta materialet. Eftersom hela arbetet från början till slut är gjort tillsammans och då båda vill ha en helhet av materialet samt kunskapen ansåg vi att deltagande från oss båda var det mest gynnsamma för denna studie. Båda tog del av vad som sades under gruppintervjuerna vilket gör att vid frågetecken under bearbetningen, kunde vi tillsammans diskutera kring vår tolkning och uppfattning. Det negativa med att vara två under intervjuer kan vara att pedagogerna som ska intervjuas kan känna mer press och känna sig mer iakttagna. Under gruppintervjuerna var pedagogerna lika många eller fler än oss vilket vi menar skapar en bra balans och ett bra klimat.

5.3 Förslag till fortsatt forskning

Forskningen som genomförts visar att trots att pedagogerna inte fått någon utbildning från högskolan, kring mötet med barn i koncentrationssvårigheter anser vi att de har goda kunskaper. Resultatet visar att miljöns uppbyggnad samt innehåll har stor betydelse för barn i koncentrationssvårigheter. Relevant och intressant fortsatt forskning är: Hur pedagoger på ett gynnsamt sätt kan dokumentera utan att det påverkar och ger barn i koncentrationssvårigheter för mycket stimuli? För att barn i koncentrationssvårigheter ska få det stöd och hjälp de behöver krävs det ett bra samarbete mellan pedagoger och föräldrar. Hur påverkas utvecklingen för barn i koncentrationssvårigheter, där samspel inte finns och vad kan en pedagog göra för barnet utan samtycke från föräldrar? I resultatet framgick det att pedagogerna anser att det är viktigt med integration för samtliga barn i verksamheten, hur påverkas då självbilden hos barn i koncentrationssvårigheter som segregeras från den övriga barngruppen?

6 Sammanfattning

Barn föds in i en värld med olika förutsättningar och kapaciteter. Alla barn har rätt att få den hjälp de behöver för att utvecklas på det mest fördelaktiga sätt. Därför måste verksamma pedagoger skapa och anpassa gynnsamma miljöer som passar och tillgodoser alla individer och deras speciella behov. Pedagogernas uppdrag utifrån Lpfö 98 är att anpassa verksamheten efter alla barn i förskolan. Alla barn ska få känna att de är en tillgång i gruppen och utveckla tillit samt självförtroende. Forskning av bland annat Ericsson (2003) visar att förekomsten av barn i koncentrationssvårigheter eskalerar oroväckande ute i verksamheterna.

Koncentrationssvårigheter förekommer i olika former de kan vara bestående eller övergående. En rad olika yttre faktorer påverkar i vilken form och grad koncentrationssvårigheterna yttrar sig hos det enskilda barnet. Utifrån vetenskapen om att förekomsten av koncentrationssvårigheter eskalerar och många barn spenderar hela dagar i förskoleverksamheter är syftet med studien att få en ökad förståelse om barn i koncentrationssvårigheter, ta del av den kunskap pedagoger besitter samt vilka strategier de använder för att möta barn i koncentrationssvårigheter. Våra frågeställningar är Hur upplever de intervjuade pedagogerna ett barn som är koncentrerat? Vilka strategier använder de intervjuade pedagogerna för barn i koncentrationssvårigheter? Vad anser de intervjuade pedagogerna om miljöns betydelse för barn i koncentrationssvårigheter? Utifrån dessa visar studiens resultat att det inte *finns ett rätt sätt*, därav inte en strategi att tillgå i arbetet med att möta barn i koncentrationssvårigheter samt att koncentrationssvårigheter kan yttra sig genom att vara överaktiva men även dagdrömmande barn.

Den viktigaste strategi pedagogerna belyser är att vara närvarande, bemöta barnet positivt och integration. Förhållningssättet spelar stor roll och strategierna bör väljas utifrån den enskilda individens intresse och behov. Resultatet visar även att miljön är av stor betydelse för barn i koncentrationssvårigheter. Den bör vara neutral i färgsättningen och materialet ska vara strukturerat.

Studien är utformad utifrån en kvalitativ undersökning med fyra gruppintervjuer vilket bestod av två till tre pedagoger i varje grupp. Utifrån resultatet kan slutsatsen dras att pedagogerna har god kunskap, positiv inställning till arbetet med barn i koncentrationssvårigheter och att de använder sig av många bra strategier som kan återkopplas till läroplanen och de uppdrag

en pedagog har. Inga observationer har genomförts, så om pedagogerna verkligen arbetar på detta sätt kan inte styrkas. Vidare forskning skulle kunna styrka om pedagogers goda tankar och kunskaper går hand i hand med deras praktiska utövning i arbetet med barn i koncentrationssvårigheter.

Referenslista

Bergström, B. (2001). *Alla barn har särskilda behov*. Hässelby: Runa.

Bjurwill, C. (2001). *A, B, C och D: vägledning för studenter som skriver akademiska uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Brodin, J. & Lindstrand, P. (2004). *Perspektiv på en skola för alla*. Lund: Studentlitteratur.

Bråten, I. (red.) (1998). *Vygotskij och pedagogiken*. Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Duvner, T. (1998). *ADHD: impulsivitet, överaktivitet, koncentrationssvårigheter*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Dysthe, O. (red.) (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Ericsson, I. (2003). *Motorik, koncentrationsförmåga och skolprestationer: en interventionsstudie i skolår 1-3*. Diss. Lund: Univ., 2003. Malmö.

Gillberg, C. (2005). *Ett barn i varje klass: om ADHD och DAMP*. (2., [rev.] uppl.) Stockholm: Cura.

Hannaford, C. (1997). *Lär med hela kroppen: inläring sker inte bara i huvudet*. Jönköping: Brain Books.

Hedenbro, M. & Wirtberg, I. (2000). *Samspelets kraft: Marte meo - möjlighet till utveckling*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Jagtøien, G.L., Hansen, K. & Annerstedt, C. (2002). *Motorik, lek och lärande*. (1. uppl.) Göteborg: Multicare.

Juul, K. (2005). *Barn med uppmärksamhetsstörningar: en handledning för lärare och annan pedagogisk personal*. Lund: Studentlitteratur.

Kadesjö, B. (2008). *Barn med koncentrationssvårigheter*. (3. uppl.) Stockholm: Liber.

Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lillvist, A. (2010). *The applicability of a functional approach to social competence in preschool children in need of special support*. Örebro: Örebro University.

Läraryrket Sverige. (2006). *Lärarens handbok: skollag, läroplaner, yrkesetiska principer, FN:s barnkonvention*. (6. uppl.) Stockholm: Läraryrket Sverige.

Nilsson, B. (2005). *Samspel i grupp*. Lund: Studentlitteratur.

Olsson, B. & Olsson, K. (2007). *Att se möjligheter i svårigheter: barn och ungdomar med koncentrationssvårigheter*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Palla, L. (2009). *En förskola för alla: tre artiklar om förskola och (special)pedagogik*. Kristianstad: Kunskapsgruppen för specialpedagogik, Sektionen för lärarutbildning, Högskolan Kristianstad.

Patel, R. & Davidson, B. (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. (3., [uppdaterade] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Rønnevold, L.I. (2006). *Om de bara kunde skärpa sig!: barn och ungdomar med ADHD och Tourettes syndrom*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Salamanca-deklarationen och handlingsram för undervisning av elever med behov av särskilt stöd. (1997). Stockholm: Svenska uneskorådet.

Statens kulturråd. (1993). *Nationalencyklopedin: ett uppslagsverk på vetenskaplig grund utarbetat på initiativ av Statens kulturråd. Bd 11, [Kil-Käff]*. Höganäs: Bra böcker.

Statens kulturråd. (1996). *Nationalencyklopedin: ett uppslagsverk på vetenskaplig grund utarbetat på initiativ av Statens kulturråd. Bd 19, [Uge-Vitru]*. Höganäs: Bra böcker.

Säljö, R. (2010). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. (2. uppl.) Stockholm: Norstedt.

Tufvesson, C. & Tufvesson, J. (2009). *Bygga skolor för fler: den fysiska lärmiljöns betydelse för elever med koncentrationssvårigheter*. Stockholm: Svensk byggtjänst.

Utbildningsdepartementet (1998). *Läroplan för förskolan: Lpfö 98*. Stockholm: Utbildningsdepartementet., Regeringskansliet.

Elektronisk källa:

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 2010-09-04, från http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf.

Socialtjänstförvaltningen Forsknings- och Utvecklingsenheten. (2003). *Lärbaserade insatser för elever med ADHD/DAMP/ADD-diagnos: en randomiserad studie*, av Nylin, A. & Wesslander, E. Hämtad 2010-09-09, från <http://www.kometprogrammet.se/pdf/Fou%20rapport%20Skomet%20ADHD.pdf>.

Utrikesdepartementet Press-, informations- och kommunikationsenheten.(2009) *FN:s allmänna förklaring*. Hämtad 2010-09-22, från http://www.humanrights.gov.se/extra/pod/?id=71&module_instance=6&action=pod_show.

Tidskrift:

Niesyn, M. (2009). *Strategies for Success: Evidence-Based Instructional Practices for Students with Emotional and Behavioral Disorders. Preventing School Failure*, Vol. 53, Nr.

4, ss. 233 (5), 227-232 Hämtad 2010-09-15, från: European journal of special needs education database.

Bilaga 1

Våra Intervjufrågor

- 1) Vad innebär det att vara koncentrerad?
- 2) Hur skulle ni definiera barn i koncentrationssvårigheter?
- 3) Hur upplever ni barn i koncentrationssvårigheter?
- 4) Vad har ni för kunskap om barn i koncentrationssvårigheter?
- 5) Hur bemöter ni barn i koncentrationssvårigheter? Är den kunskap ni har tillräcklig?
- 6) På vilket sätt kan miljön ha betydelse för barn i koncentrationssvårigheter?
- 7) Om ni har barn i koncentrationssvårigheter i er barngrupp kan ni då få hjälp? På vilket sätt?
- 8) Upplever ni att det finns situationer där barn i koncentrationssvårigheter förekommer mer ofta än i andra situationer?
- 9) Hur skulle ni kunna arbeta för att förebygga att koncentrationssvårigheter hos barn ökar?

Avslutande fråga:

- 10) Har ni några andra tankar och funderingar kring detta ämne som ni vill dela med er av, som kan vara viktigt för syftet med vår studie?

Bilaga 2

Informations brev till pedagogerna!

Tack för att ni valde att ställa upp och delta i denna gruppintervju och dela med er av era kunskaper och erfarenheter.

Denna gruppintervju kommer att spelas in på band med hjälp av en diktafon, detta kommer sedan att skrivas ut i stort, för att sedan analyseras.

Informationskravet:

Då vårt syfte är att få en ökad kunskap om koncentrationssvårigheter och få en inblick i hur ni som pedagoger bemöter samt anpassar strategier efter de barn ni dagligen möter i verksamheten i koncentrationssvårigheter. Samt vilka kunskaper ni besitter i detta ämne och hur ni med hjälp av dessa agerar och skapar goda förutsättningar för barn och deras utveckling i koncentrationssvårigheter.

Samtyckeskravet:

Vi vill informera er om att ni när som helst under intervjun kan välja att avbryta er medverkan i denna studie.

Konfidentialitetskravet:

Vi kommer att skydda er och er verksamhets identitet genom att i studien använda oss av figurerade namn, dessutom har vi tystnadsplikt. Om situationen kräver det kan dock lärare på Högskolan Kristianstad ta del av informationen som vi samlat in.

Nyttjandekravet:

Den information som vi har samlat in med hjälp av er, kommer endast att användas för forskningsändamål. Då vårt examensarbete är redovisat och godkänt, kommer vi att radera ljudupptagningarna.

Ett stort tack för er medverkan, utan er hade denna studie inte varit möjlig att genomföra!

Med vänliga hälsningar

Lina Lundström XXX

Sara Tillgren XXX